

REVISTA CULTULUI MOZAIC

Anul XVIII

TAMUZ 5733

12 pagini, 1 leu

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : BUCUREȘTI, STR. SF. VINIERI 9 — TELEFON 15.50.90

O fericită aniversare

25 DE ANI DE SACERDOȚIU A EMINENȚEI SALE DI. ȘEF RABIN Dr. MOSES ROSEN

TELEGRAMĂ

Eminenței Sale
Dr. MOSES ROSEN
Șef rabinul cultului mozaic
din Republica Socialistă România

Cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la alegerea Dv. în înalta funcțiune de Șef rabin al cultului mozaic din România, vă rog să primiți sincere felicitări și cele mai bune urări de sănătate și viață îndelungată.

Activitatea Dv. statornică în îndrumarea clerului și credincioșilor mozaici pentru sprijinirea eforturilor constructive ale poporului și ale țării noastre, preocuparea neabătută de a promova cauza păcii și a înțelegerii între popoare vă cinstesc în mod deosebit, constituind nesecată sursă a marii satisfacții la care sinteti îndreptățit în calitate Dv. atât de conducător religios al comunității de cult mozaic cât și de deputat al Marii Adunări Naționale.

EMIL BODNARAȘ
Vicepreședintele Consiliului de Stat

MESAJ OMAGIAL

al Comitetului de conducere al Federației
Comunităților Evreiești din Republica Socialistă
România

Eminență

La împlinirea unui sfert de veac de păstorie a obștei evreiești din România, sintem fericiti a vă putea adresa respectuoase omagii și cele mai sincere felicitări din partea conducătorilor de comunități, clerului și coreligionarilor din întreaga țară.

Timpul — acest judecător infailibil — a confirmat în chip strălucit alegerea Dv. în postul de înaltă răspundere de Șef rabin al cultului mozaic din România. Din prima zi v-ați consacrat cu rivă sfință și dăruire deplină misiunii ce v-a fost încredințată și cu care v-ați identificat cu totul, devenind un simbol viu al iudaismului din această țară. Ca Șef rabin și președinte al Federației Comunităților Evreiești din România ați depus în tot acest lung răstimp o muncă neobosită pentru educarea tinerei generații în spiritul Torei și a tradiției noastre milenare, pentru alinarea suferințelor fraților și soriilor noastre, a celor bătrâni, lipsiți de familie sau în imposibilitate de a munci.

Meritele Dv. în menținerea credinței și a unei colectivități evreiești atașată de tradiție, de valorile spirituale ale iudaismului și totodată devotată României și regimului ei socialist sint azi unanim recunoscute, atât în interior cât și în lumea evrească internațională. Aceste împliniri multilaterale, ca și alesele însușiri morale și intelectuale cu care v-ați dăruit voința divină vă situează printre personalitățile proeminente evreiești ale generației noastre.

În această zi solemnă, vă rugăm să primiți, Eminență, expresia simțămintelor noastre de admirație, dragoste și recunoștință, odată cu urări de viață lungă, împreună cu distinsa doamnă dr. Rosen, sănătate și aceeași neistovită putere de muncă, spre a vă putea dedica în continuare misiunii Dv. sacre.

Comitetul de conducere al
Federației Comunităților
Evreiești din Republica
Socialistă România

București.

20 iunie 1973 — 21 Sivan 5733

Ședința largită a Comitetului de conducere al Federației Comunităților Evreiești Mozaice

În ziua de 21 iunie a.c. a avut loc ședința largită a Comitetului de conducere al Federației Comunităților Evreiești Mozaice din Republica Socialistă România. În afară de membrii Comitetului, la această ședință au luat parte clerici și președinții de comunități veniți la București spre a participa la solemnitatea aniversării a 25 de ani de la instalarea în funcția de șef rabin a Eminenței Sale d. dr. Moses Rosen. Ședința a fost prezidată de d. Șef rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației.

D. Emil Șechter, secretarul general al F.C.E.M. a prezentat procesul verbal al ședinței din 8 mai a.c. și felul cum s-a trecut la realizarea hotărârilor adoptate cu acest prilej.

În legătură cu apariția numărului 300 al „Revistei cultului mozaic“, a fost exprimată satisfacția pentru conținutul și prezentarea publicației, ca și pentru interesul cu care este primită și citită. Totodată comitetul a recomandat comunităților să se ocupe mai îndeaproape de difuzarea ei în rindurile coreligionarilor din țară. La propunerea Eminenței Sale și în vederea unei depline reprezentări a comunităților noastre în conducerea Federației au fost cooptați în Comitet domni: rabin Naftale Halpert din Satu Mare și Mica Farchi, președintele secției sefarde a F.C.E.M.

Comitetul a discutat și rezolvat apoi chestiuni curente.

Obștea noastră a sărbătorit cu demnitate și bucurie împlinirea a 25 de ani de la instalarea Eminenței Sale d. dr. Moses Rosen în funcția de înaltă responsabilitate de Șef rabin al cultului mozaic din România. Evenimentul a depășit cu mult cadrul unei aniversări, prilejuind o retrospectivă asupra drumului urmat și realizărilor obținute de comunitatea noastră în acest ultim sfert de veac. Sărbătorim și păstorul spiritual, obștea și-a sărbătorit astfel propriile ei împliniri, și-a exprimat satisfacția

în fața chivotului sfânt deschiș, Eminența Sa rostește rugăciunea pentru prosperitatea Republicii Socialiste România și a înalților săi conducători, pentru pace în Israel și în lumea întreagă. Prim-oficialul W. Harnik face apoi Mi Seberab, rugăciune pentru sănătatea Eminenței Sale.

D. Victor Rusu, prim-redactorul „Revistei cultului mozaic“ dă citire telegramelor adresate de Vicepreședintele Consiliului de Stat, d. Emil Bodnaraș. De asemenea citeste și înmănăază

20 iunie 1973 la templul coral

pentru cele realizate și bucuria de a păși înainte pe același drum.

20 iunie orele 18, Templul coral din București are aspectul de zile mari. Se află aici clerici și conducători ai principalelor comunități din țară, enoriași din Capitală. Dînd curs simțămintelor de prețuire aleasă față de conducătorul obștei noastre și în spiritul prieteniei și respectului reciproc ce se află la baza raporturilor interconfesionale în țara noastră, distinși conducători ai celorlalte culte au fost să ia parte la solemnitate.

În acordările, imnului religios Baruh Haba (Bine ați venit în numele lui Dumnezeu), Eminența Sa și d-na dr. Rosen își fac intrarea solemnă în templu, întâmpinați de conducerea Federației și a Comunității evreiești mozaice din București. Cliea clipe după aceea, cu aceeași solemnitate, este întâmpinat Prea Fericitul Patriarh Justinian. Inițiatorul Bisericii Ortodoxe Române a venit însoțit de P.S. episcopi Antonie Ploieșteanu și Antim Nica Tîrgovișteanu, pîcări patriarhali și de I.P.S. Teoctist, mitropolit al Olteniei.

Cu respectul cuvenit înalților prelați sînt întâmpinați, de asemenea, ceilalți conducători de culte: Monseniorii Márton Áron, episcop romano-catolic de Alba Iulia și Francisc Augustin, conducătorul episcopiei romano-catolice din București; dr. Albert Klein, episcop al Bisericii evanghelice luterane din România; prim-preot Ambrosi Günther, al Bisericii evanghelice.

Cu deosebire, vicepreședintele este primit d. Gheorghe Nenciu, vicepreședintele Departamentului Cultelor.

Serviciul divin începe cu intonarea rugăciunii Ma Tovu (Ce frumoasă sînt corțurile tale, Iatoc) intonată de d. prim-cantor W. Jucovschi și a cîntecelor religioase Ki Mitzion Tetzetora și Hinei Ma Tov, executate de coral Tal-mud Torei, dirijat de maestrul Haim Schwartzman.

apoi Eminenței Sale Mesajul omagial adresat de Comitetul de conducere al Federației Comunităților Evreiești Mozaice din Republica Socialistă România.

D. Emil Șechter, secretar general al F.C.E.M. rostește raportul festiv la aniversarea a 25 de ani de păstorie a Eminenței Sale.

Cu respect și luare aminte este ascultat cuvîntul Prea Fericitului Patriarh Justinian. La încheierea cuvîntării Eminența Sa strînge călduros mîna multămintă inițiatorului Bisericii Ortodoxe Române. Cei doi conducători de cult se îmbrățișează.

Cu mult respect este ascultat apoi cuvîntul Monseniorului Márton Áron.

În numele Departamentului Cultelor și în numele d-sale personal, a. vicepreședinte Gheorghe Nenciu rostește un călduros cuvînt de salut. Cuvîntarea a fost urmărită cu vie atenție și îndelung aplaudată.

Tîrîndur le-a răspuns Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen. (În pag. VII-a publicăm fragmente).

În încheierea acestei solemnități, impresionantă prin sobrietatea și căldura ei, coral cursurilor de Talmud Tora a intonat cîntecul: Ze Haiom (Aceasta este Ziua) și Haleluia.

Seara, conducerea Federației a oferit o recepție la care au luat parte: d. vicepreședinte al Departamentului Cultelor Gheorghe Nenciu cu soția; acad. prof. Tudor Ionescu, președintele Comitetului național pentru apărarea păcii; înalți conducători de culte, clerici ai cultului mozaic, președinți de comunități, fruntași ai obștei din București.

În toatînt rîstît cu acest prilej P.S. episcop Albert Klein al Bisericii evanghelice luterane a scos în evidență personalitatea religioasă proeminentă a sărbătoritului.

Acad. prof. Tudor Ionescu a rostit un vibrant elogiu Eminenței Sale, relevînd în mod deosebit alesele d-sale calități intelectuale, talentul publicistic și oratoric, precum și contribuția pe care o aduce la cunoașterea pește hotare a realităților din țară, cit și la apărarea păcii.

Omagii pline de respect și devotament a rostit, altî în numele său personal, cit și în cel al întregului personal administrativ al Federației, d. Martin Băluș, președintele secției administrative.

S-a dat citire scrisorii adresate de scriitorul I. Peltz, care din motive de sănătate n-a putut lua parte la recepție.

Eminența Sa a rostit un căld cuvînt de mulțumire.

Citiți în pag. 6—7

Cuvîntările rostite
la festivitatea de la
templul coral

Ștefan Zweig sau tragicul exilului

Drama de la Petropolis, în Brazilia, petrecută la 23 februarie 1942, când Ștefan Zweig și-a pus capăt zilelor, împreună cu devotata sa tovarășă de viață, a fost un act premeditat. Greșesc cei care o consideră învâluită în mister. Urmărind evenimentele principale din viața celui mai celebru scriitor de la Erasmus încoace (Thomas Mann), ne vom da seama că Zweig ajunsese, din cauza condițiilor create de regimul hitlerist, la o totală istovire morală și psihică.

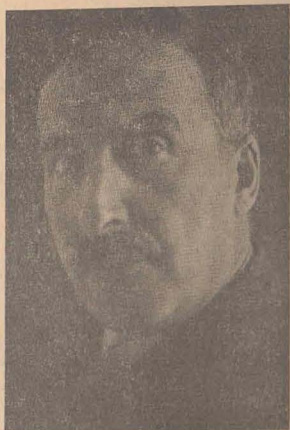
Născut la 28 noiembrie 1881, autorul romanului *Fouché* și-a petrecut copilăria și tinerețea la Viena, capitala Imperiului habsburgic. Legat de viața patriarhală a Vienei, pe care o zugrăvește cu mîia de maestru în operele sale, Zweig își începe creația literară la răscruce de istorie, epocă pe care o evocă în memoriile sale, scrise cu puțin timp înainte de a-și curma firul vieții, și intitulată *Lumea de ieri* (die Welt des Gestern).

După căsătorie, Zweig se stabilește la Salzburg, nu departe de casa în care a locuit Mozart. Cel ce a scris romanul *Maria Stuart* a făcut din vechea sa clădire, cu terasă și grădină, un centru de întâlnire a intelectualității europene.

Cei care l-au cunoscut îndeaproape își dau deau seama că în privirea lui ascuțită trăia conștiința unui scrutațor de suflete. Avea o nestăvilită pasiune pentru călătorii, ceea ce l-a determinat pe Romain Rolland ca, în prefața versiunii franceze a lui *Amok*, să scrie aceste cuvinte despre autorul romanului: „Pasiunea de a cunoaște, curiozitatea nicoară potolită, demonul care vrea să vadă, să știe și să trăiască toate viețile, au făcut din el un Fliegender Holländer... un pelerin, care străbate toate țărmurile civilizate... care devorează toate cărțile și toate țările, adunînd autografe — o colecție magnifică”.

Acei care l-au vizitat înaintea ultimului război mondial, arată că Zweig avea o bibliotecă impunătoare. Rafturi întregi erau consacrate revoluției franceze. Într-o ramă mică se găsea pana de gîscă cu care a scris marele Goethe, iar în alt colț, păzit cu sfințenie, erau păstrate manuscrisele originale ale romanului lui Rolland „Jean Christophe”. Pe o masă mică, pătrată, fin lucrată, se afla un registru cu sute de semnături ale marilor personalități ce-l vizitaseră în decursul timpului. În acea locuință era toată viața lui Zweig, un adevărat sanctuar, în care spiritul universalist al aceluia ce ne-a dat *Lupta cu demonul*, dedicată amicului său Freud, slujea omul și umanitatea.

Regimul nazist l-a obligat să părăsească casa lui, în care au rămas comorile de artă adunate în nesfîrșitele sale preambulări prin lume. Nu este greu să ne închipuim ce cutremur psi-

hic s-a petrecut în ființa lui Zweig în clipa în care barbaria fascistă l-a smuls din viața lui de gânditor, silindu-l să ia în mînă toaiaul pribegiei.

A încercat întâi să se refugieze în Elveția. A trecut apoi la Paris, de aci la Londra, de unde a zburat în Statele Unite ale Americii, însoțit de Lotte, sincera lui soție, pentru ca în cele din urmă, să găsească azil în locul în care și-a terminat zilele.

„Trecut de 60 de ani — ne arată Zweig în testamentul său, găsit în biroul din Petropolis — aș fi avut nevoie de energii noi, pentru a reîncepe viața mea. Dar peregrinările de om fără patrie mi-au scăzut puterile... Sotot, deci, că e mai bine să închei la timp și în picioare o viață pentru care truda spirituală era cea mai mare bucurie, iar libertatea personală cel mai mare dintre bunuri pe acest pămînt. Spun adio tuturor prietenilor mei. Să le fie dat a vedea aurora după noaptea interminabilă. Eu, mai nerăbdător, o iau înainte”.

Și, după ce și-a rezolvat întreaga corespondență sosită de pe diverse meridiane, a avut grijă să francheze plicurile, gata a fi expediate destinatarilor. Apoi, cei doi soți, Ștefan și Lotte Zweig, s-au autosuprimat.

Este semnificativ că prima piesă germană care atacă frontal spectrul amenințător al unei

conflagrații mondiale aparține lui Ștefan Zweig și ea este drama „Ieremia”. Talentul patetic al autorului împrumutase din vechea și mereu proaspătă Biblie numele marelui profet, ca să evite foarfece cenzurii. Romain Rolland a scris un amplu studiu despre acest „Ieremia” antirăzboinic. Reședin din acest studiu doar constatarea că este cu neputință ca cel care cunoaște Biblia să nu resimtă și în drama lui Zweig prezența profețiilor, destinul poporului evreu.

O altă scriere cu tematică evreiască este nuvela „Candelabru înropat”. În concepția lui Zweig menora aparține întregii umanități, pentru că este un simbol al luminii, al supremației spiritului. Nu putem trece nici peste nuvela „Mendel, omul cărilor”. Iakob Mendel este un anticar din Viena, cufundat din zori și pînă în noapte în lumea miilor sale de cărți și reviste străine de tot ce se petrece în jurul său. El este posedatul înțelept, care se hrănește din slova magică a cărților și se sacrifică pentru ca lumina din ele să mintuiească sufletele.

La înmormîntarea lui Ștefan Zweig și a soției sale, în cimitirul din Petropolis, rabinul a rostit tradiționalul Kadiș iar pe piatra funerară numele le sînt gravate și cu caractere ebraice. Aceasta a fost voința scriitorului ca sufletul său, care a vibrat pentru poporul său, să stea sub oblăduirea limbii milenare Bibliei. O stradă din Petropolis îi poartă numele.

În memoriile pe care le-a lăsat Ernest Feder, un publicist austriac aflat și el în exil, acesta arată că stînd de vorbă cu Zweig la Petropolis, în ultimele sale zile, acesta i-a mărturisit că ignobilul antisemitism al celui de al treilea Reich, nesfîrșitele persecuții ale coreligionarilor săi într-o mare parte a Europei, apăsau greu asupra sa, cu toate că reputația sa mondială nu a avut de suferit.

O altă mărturie semnificativă este a unei prietene din tinerețe a scriitorului: „Cînd l-am privit la tribuna de unde conferența la Montevideo, în fața unui imens public, stăpînit de gloria trecutului, am rămas profund zguduită. Prietenul meu din urmă cu trei decenii era un om îmbătrînit. Starea sa sufletească a fost răvășită prin dezrădăcinarea de patrie sa și de umilirile rasei sale. Și aceasta explică, pentru mine, dezechilibrul său și apoi sinuciderea” (Din lucrarea lui Eugen Relgis: „Pe urmele lui Ștefan Zweig”).

Într-un univers bîntuit de ură, război, crimă și toate celelalte plăgi ale fascismului, sensibilitatea lui Ștefan Zweig n-a putut rezista și aceasta este explicația actului său funest.

IACOB BACALU

UN DOCUMENT EMINESCIAN

Într-unul din caietele cu însemnări ale lui M. Eminescu, sub cota 2306, din fondul de manuscrise al Bibliotecii Academiei R. S. România, se găsește, la fila 13 verso, o listă, îngrijit scrisă, a școlilor evreiești din Iași, cu adresele respective, pe care o reproducem mai jos, în ortografie parțial modernizată:

„Școli de băieți

Iosef Svarivald (Broder) — Strada Veche, casele Vama.
Goldstain — Strada Veche, în dosul lui Iosef Svarivald.

Solomon Fridman — Strada Pomer (o mică stradă care dă în strada Sf. Vineri).

Moses Foghel — Strada Veche, în rînd cu blănarii.

Pensionatul vizavi de cel al lui Iosef Svarivald.

Școala israelito-română — Strada Bașoia, la deal de Tîrgul Cucului.

Pensionatul peste drum de școala israelito-română, în mica stradă care dă în strada Pompierii.

Școli de fete

Pensionatul Circus, alături cu școala profesională de fete de Reuniunea Femeilor Române.

„ Blumental — Strada Armeană, peste drum de biserica.

„ Godincher — Strada Pomer, peste drum de pensionatul lui Fridman S.

Școala israelito-română de fete — Strada Veche.”

Textul nu poartă dată, dar, prin raportare la cele mai apropiate datări autografe din același caiet (la fila 4 recto, 11 decembrie 1875; la fila 28 recto, noaptea de 11 spre 12 februarie 1876), se poate presupune că însemnarea a fost făcută prin preajma începutului de an 1876.

Lista se dovedește, între altele, un izvor documentar de prim rang în reconstituirea istoriei învățămîntului evreiesc din Iași pentru deceniul următor celui la care se oprire Wilhelm Schwarzfeld în studiul său, *Înstruirea la evrei din Iași, de la începutul secolului actual pînă la anul 1866* (Șchiță istorico-culturală), în „Anuarul pentru israeliți”, anul al XII-lea, 1888—1889, p. 21—37. De altfel, un număr din școlile amintite în acest studiu sînt menționate și în notița lui M. Eminescu.

SH. GAPHNY

COLEGIU EBRAIC

În cadrul unei solemnități, la care au participat și delegații din străinătate s-a sărbătorit la Ierusalim zece ani de la înființarea lui Hebrew Union College. Cu acest prilej, școala de arheologie a institutului a primit numele întemeietorului ei, profesor Nelson Glück.

PARALELĂ ÎNTRE LIMBILE IDIȘ ȘI CELTĂ

Alan Hudson, un tînr licențiat al unei universități irlandeze, lucrează acum la teza de doctorat în lingvistică pe care o pregătește la Yeshiva University din New York. El face o paralelă între limba idiș și cea celtă, ajungînd la concluzia că motivul tendinței de abandonare treptată a acestor limbi de către irlandezi și de către evrei sînt identice.

NAVE DE MARE TONAJ

Constructorii navali de la Galați au cîștigat împlinirea a 80 de ani de existență a șantierului naval cu o realizare de prestigiu: lansarea la apă a celui de-al doilea carbonier de 15 000 tdw.

La Brăila a fost lansat cargoul maritim de 4 500 tdw, „Codlea”. Lansarea s-a făcut cu ajutorul transbordorului de pe noua cală, una dintre cel mai moderne instalații de lansare și ridicare a navelor din țară. Această premieră marchează trecerea celui de-al doilea șantier naval dunărean la construcția navelor maritime de tonaj sporit, conform prevederilor programului prioritar de dezvoltare a construcțiilor de nave românești.

99 OBIECTIVE ȘI CAPACITĂȚI NOI DE PRODUCȚIE

Industria Capitalei se va îmbogăți în acest an cu 99 obiective și capacități noi de producție. Pe lângă potențialul considerabil pe care viitoarele unități îl vor aduce în volumul producției industriale a orașului București, este de notat că prin inaugurarea lor înainte de termen se va obține o producție suplimentară, pe acest an, estimată la peste 8,3 miliarde lei.

O FIRMĂ CARE SE IMPUNE

Frigiderale cu compresor realizate la fabrica din Găești au devenit bine cunoscute atît în țară, cît și peste hotare. De diferite capacități: 140 l „Cabinet” și model masă, 180 l „Super” și 240 l „Lux”, ele sînt realizate într-o linie modernă, elegantă, au o funcționare silențioasă și un consum redus de energie electrică.

Fabrica dispune de linii tehnologice automatizate, dotate cu instalații speciale pentru controlul calității produselor.

PRODUSELE CHIMICEI PE PIAȚA EXTERNĂ

Promptitudinea în livrări și calitatea superioară a produselor sînt principalele atribute cu care chimiștii din Craiova au reușit să se facă tot mai cunoscuți pe piața externă.

De la începutul anului pînă în prezent, ei au expediat beneficiarilor externi însemnate cantități de produse. În afară de îngrășăminte chimice, care se exportă în numeroase țări, au livrat în plus 283 tone butanol, 318 tone acid acetic, aproape 3 000 tone acetat de vinil și altele. Chimiștii craioveni au început să fabrice și să livreze în Bulgaria, Italia și în alte țări acetat de butil, iar în Anglia acetat de vinil monomer.

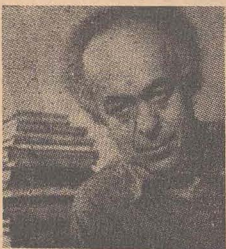
MODERNIZAREA PORTULUI GALAȚI

În dotarea serviciilor de întreținere și reparații ale Șantierului naval din Galați a intrat docul plutitor construit la Drobeta Tr. Severin. El are o capacitate de ridicare de 800 tone, simplificînd în mod simțitor lucrările portuare.

„CAROM-60”

Combinatul din Borzești a realizat un nou sortiment de cauciuc „Carom-60”. Avînd un conținut înalt de stiren, acesta înlocuiește duramitul, produs procurat pînă acum din import, avînd largi utilizări în industria de încălzimente.

Avraham Șlonski

Unul din creatorii literaturii ebraice, un mare scriitor și o mare conștiință, a trecut în neființă. În urma sa a rămas o vastă operă literară: 11 volume de proză și versuri, un număr impresionant de manuscrise ce așteaptă să vadă lumina tiparului, precum și peste 50 de cărți din literatura universală transpuse în limba Bibliei.

Avraham Șlonski s-a născut la începutul acestui secol, într-o familie tradițională. Copilăria și primii ani ai adolescenței i-a trăit în atmosfera tîrgului evreiesc de odinioară. A studiat la ieșiva iar apoi la gimnaziul ebraic Herzlia din Tel Aviv. Biografia sa este din multe puncte de vedere tipică pentru o întreagă generație: venit în țară la vîrsta aventurilor generoase, lucrează la construirea de șosele, la asanarea mlaștinilor și fertilizarea pămînturilor părăginite. Seara, la lumina palidă a unei lămpi sau la cea tremurătoare a unei biete lumînări, scrie. Versuri, proză, articole de zi.

Cu el începe noua generație de poeți ebraici.

Fuerth - vechi centru al tiparului ebraic

La Fuerth, oraș din Republica Federală Germania, a început să se tipărească cărți ebraice în anul 1691, de către S. S. Schneur, fiii săi Joseph și Abraham și ginerile său Isaac Ring. În decurs de opt ani această activitate a tipărit 35 de cărți ebraice — un adevărat record pentru acele timpuri — între care *Sifra*, însoțită de comentarii. Tot în acea vreme a înființat o tiparniță și Hirsch Frankfurter, care a publicat până în 1671 nouă cărți ebraice. După unele interdicții, care au impus o pauză în această activitate, familia Schneur a reînceput să tipărească cărți în anul 1722. Din 1737 până în 1774 se menționează activitatea de tipograf a lui Haim ben Hirsch din Wilhelmsdorf care a scos 80 de cărți; după moartea sa, familia a continuat activitatea până în 1868. În această tipografie a apărut în anul 1876 un *Pentateuh*. Altă tipografie care a funcționat la Fuerth e aceea a lui Isaac ben Loeb Buchbinder, care între anii 1760—1792 a scos 73 de cărți ebraice. Alți tipografi cunoscuți pentru activitatea lor în acest oraș, sunt Joseph Petschau, care împreună cu fiul său Mendel Beer au tipărit 17 cărți între anii 1762—1769 și S. Gusdorfer, a căruia tipografie a funcționat între anii 1852 și 1867.

Existența unei populații evreiești la Fuerth este menționată încă din anul 1440. În anul 1582 trăiau în oraș 200 de evrei. În 1607 este menționată existența unui rabin. Prima sinagogă a fost construită în 1617, apoi una mai nouă în 1697 și sinagoga familiei Frenkel în 1707.

Primul cimitir evreiesc datează din 1607. La Fuerth a luat ființă primul orfelinat evreiesc din Germania, în anul 1763. Încă în secolul al XVII-lea a existat la Fuerth o importantă ieșivă, care a funcționat până în secolul al XIX-lea.

La 10 noiembrie 1938, în sinistrul pogrom organizat de nașiți sub denumirea „Noaptea de cristal”, sinagoga principală a fost incendiată, iar celelalte șase au fost dărmate. În mai 1939 mai erau la Fuerth 785 evrei; ultimii 38 au fost deportați la Auschwitz în 18 iunie 1943.

În anul 1967, una dintre sinagogi a fost refăcută iar în jurul ei a luat ființă o nouă comunitate, care în 1970 număra 200 de suflete.

FESTIVAL ȘALOM ALECHEM

Sub auspiciile secției de limbă și literatură idiş și al clubului cultural idiş al Universității din New-York a avut loc un festival Șalom Alechem la care au participat mii de persoane.

Către cititori

Reînnoiți-vă din vreme abonamentul pe semestrul II al anului în curs, spre a vă asigura primirea în continuare a revistei la domiciliu. Prețul unui abonament este de:

24 lei pe 1 an.

12 lei pe 6 luni;

Expediați banii prin mandat postal, pe adresa: F.C.E.M., București, str. Sf. Vineri 9, cont B.N.R. 49.8.01.000 Sector 4. Nu uitați a indica pe verso numele și adresa exactă a abonatului.

Cititorii cu domiciliul în București pot depune personal costul abonamentului la casieria Federației.

meridiane

Obștea din Majorca

Cînd Ioan I de Aragon a cucerit în secolul al XIII-lea Majorca, el avea în suita sa și cîțiva evrei, printre care și notabilul Samuel Benveniste. După cum reiese din cîteva plăci recent descoperite, despre care se presupune că provin din secolul al IV-lea, se pare că încă de atunci trăiau evrei pe aceste meleaguri. Pe una din aceste plăci e gravat numele unui anume Samuel ben Hagi (sau Haggai). De altfel, faptul că în insula învecinată Minorca exista în secolul al IV-lea o mică obște evreiască îndrătuiește presupunerea că evrei se aflau și în Majorca, situată la înfruntarea drumurilor maritime, în apropierea Peninsulei iberice și a coastei de nord a Africii.

Există foarte puține date din timpul dominației bizantine și musulmane. Totuși, un document din anul 1135 informează că Ramon Berenguer al III-lea, conte de Barcelona, a luat sub protecție sa un număr de evrei din insulă. Cei care au sosit în Majorca în anul 1229, însoțindu-l pe Ioan I. de Aragon, s-au stabilit la Palma, capitala insulei, care pe atunci se numea — ca și insula — Majorca, precum și în orașele Inca, Petra și Montiori. De asemenea fortăreața Almudaina — denumită mai tîrziu „fortăreața evreilor”, a devenit una din reședințele lor principale.

Mai tîrziu au sosit la Majorca evrei din Marsilia și alte orașe din sudul Franței, din Africa de nord și chiar din Alexandria. Ei au înjghebat comunități la Felanix, Sineu, Alcudia, Soller și Pollensa. Printre aceștia a fost și rabi Aaron ha-Cohen, care a scris aici *Orhot Haim*. Ioan I. de Aragon a protejat pe rezidenții evrei permanenți ai insulei, acordînd scrisori de protecție și unor noi veniți din nordul Africii, printre care și lui Solomon ben Amar din Sijilmassa.

În secolul al XIV-lea evreii s-au dedicat comerțului internațional maritim și meșteșugurilor, evidențiindu-se ca cizmari și lucrători în aur și argint. Ei au obținut privilegiul de a cumpăra case, vii și livezi. În orașul Palma locuiau în cartierul din jurul străzilor Templului și Calatrava, care a devenit centrul vieții evreiești pînă la distrugerea comunității.

Situația evreilor din insulă s-a înrăutățit după ce comunitatea a primit în sinul ei un număr de prozeliti, noi veniți din Germania. Cam în această perioadă comunitatea a fost supusă unei amenzi grele iar sinagoga confiscată și transformată în lăcaș catolic. Un an mai tîrziu, regele Sancho a permis construirea unei noi sinagogi, dar a stipulat că ea trebuie să fie mai modestă decît vechea clădire. Succesorul său, Pedro al IV-lea a adus cu sine în

Majorca pe medicul Eleazar ibn Arduț de Huesca și pe Hasdai Crescas, bunicul rabinului Hasdai Crescas. Spre mijlocul secolului al XIV-lea a părăsit Grecia, stabilindu-se în Majorca eruditul medic Iehuda Mosconi. Tot pe atunci este menționat în serviciul regelui, alchimistul, medicul și astrologul Menahem. Astfel se explică faptul că spre sfîrșitul secolului a apărut pe insulă o școală de astronomi și cartografi evrei, printre care Abraham Cresques, care a fost numit *Magister mapa mundorum et buxolarum*. Astronomul rabi Isaac Nifoci a fost numit însoțitorul regelui Aragonului.

În 1391, cînd valul persecuțiilor din Spania a atins insula, cu tot efortul autorităților de a apăra centrele evreiești, mulțimea dezlănțuită a atacat populația evreiască. Comunitățile din Palma, Inca, Soller, Sineu și Alcudia au fost exterminate. Printre cei care au pierit de moarte de martir a fost și Vidal Efraim Gerondi; alții au reușit să fugă în Africa de nord. Printre ei Simeon ben Zemah Duran, care a slujit apoi ca rabin în Alger.

Rabi Ionah Desmaestre, conducătorul ieșivei din Palma, înainte de izbucnirea tulburărilor, împreună cu Hasdai Crescas au depus străduințe să refacă comunitatea distrusă. Ei au fost sprijiniți de autorități, care au invitat 150 de familii din Portugalia. De asemenea au fost rechemate evreii refugiați în Africa de nord. Totuși, tulburările au continuat. După vizita făcută în Majorca de episcopul Vicente Ferrer au urmat măsuri restrictive și acuzații de omor ritual, care au dus la desființarea comunității în anul 1435.

Deși formal inchiiziția a fost instaurată în Majorca încă din secolul al XIII-lea, ea s-a făcut efectiv simțită abia începînd din secolul al XV-lea. În 1410, papa Benedict al XIII-lea a dispus măsuri împotriva convertiților din Majorca, denumiți „chuetas”. Pînă la sfîrșitul secolului au avut loc 346 de procese care s-au soldat cu 257 condamnări la moarte. O serie de *convertos*, denumiți de inchiiziție *portugheze* au fost aduși înaintea judecării. Unii au fost condamnați în absență și au fost arse efigiile lor.

În 1808 inchiiziția a fost desființată dar a fost reintrodusă în insulă de către Ferdinand al IV-lea, în 1814. În anul 1856 au izbucnit din nou tulburări împotriva maranilor. În apărarea lor au apărut lucrările preotului José Tarongi, în 1877 și ale lui Blasco Ibanez în 1916.

În anul 1970 pe insulă se menționează existența unei comunități evreiești de 300 de suflete.

Cîntecele evreilor din Salonic

Evreii sefarzi din Salonic, exterminați în proporție de 98 la sută la Auschwitz, aveau cîntece pentru toate împrejurările, care se transmiteau oral din tată în fiu. Erau cîntece pentru nașteri, circumcizii, logodne; care se cîntau în timp ce se lucra la trusoul fetelor, în timp ce se spăla lîna pentru salteaua mirelui, la care toți vecinii dădeau o mină de ajutor; cîntece cu care alaiul de zestre era condus la noua locuință a miresei; cîntece de după cununie. În afară de aceasta, exista un mare număr de cîntece cu caracter religios, pentru întîmpinarea Șabatului, a noii săptămîni după Șabat, ca și pentru fiecare sărbătoare.

Diferitele evenimente din viața obștei sau a oamenilor erau de asemenea transpuse în cîntec. Nu este, dar, de minare că folclorul în limba ladino constituia și un fel de cronică, sursă de prețioase informații istorice. De pildă, cînd în 1917 un mare incendiu a distrus jumătate din oraș, a apărut un cîntec popular lung, descriind în amănunțime dezastrul. Cîntecul relata unde a început și unde a sfîrșit focul, ce s-a întîmplat cu casele și cu avuții oamenilor, cum au fost transportate victimele în tabăra de corturi înființată în afara orașului și cum au trăit acolo pînă la reconstruirea căminelor lor.

În ultimii ani, cîntăreții renumiți au înregistrat pe disc cîntece ladino sau le-au introdus în repertoriul lor. Un interes aparte pentru folclorul ladino l-au arătat cercetătorii spanioli. După primul război mondial, aceștia au colindat Salonicul și alte orașe din Balcani, unde trăiau evrei sefarzi, pentru a studia fenomenul istoric al unei populații care, expulzată din Spania din cauza persecuțiilor religioase, a păstrat timp de 500 de ani limba, muzica populară, bucătăria și obiceiurile pe care le-a luat din țara de origină. La începutul secolului nostru, după o călătorie făcută în Balcani, dr. Angel Pulido a publicat o carte despre evreii sefarzi: „Spanioli fără țară”.

Începînd din 1945, Institutul Arias Montano din Madrid, de sub egida Consiliului superior de cercetări științifice a publicat o serie de cărți consacrate istoriei, culturii și tradiției evreilor sefarzi stabiliți la Salonic.

Cultura evreilor sefarzi din Salonic a suscitât și interesul altor cercetări. Astfel, într-o editură din Israel a apărut în anul 1955 o carte de Moshe Attias, conținînd romane aduse de sefarzii din Spania. Fiecare roman este însoțit de versiunea originală castiliană, cu o traducere în ebraică; cartea are o amplă prefață despre istoria sefarzilor din Salonic și din zona Balcanilor. Această carte, intitulată „Romane sefarde” a fost arif de cerută în Spania, încît a fost curînd reeditată, în traducere spaniolă. Nu de mult, Attias a scos un nou volum „Cancionero Judeo-Espanol”, o colecție de cîntece populare în ladino, compuse de evreii din orientul apropiat, după sosirea emigranților din Spania.

CARNET

Colegii lui Moses Duff

Articolul despre Sadoveanu — traducător al Psalmilor a plasat redacția în fața întrebării: cine a fost Moses Duff, eruditul pe care maestrul prozei românești socotea vrednic să-l asocieze la nobila lucrare de traducere a Bibliei? Mergând pe firul ei ne-am dat repede seama că de puține lucruri știm despre acest om. Dar oare numai despre el? Citiți învățați minunați, erudiți ai scrierilor sfinte, talmudiști subtili, nu au trăit în țirurile noastre. — modești, anonimi, cu discreția aleasă a înțelepciunii autentice — și tot în același fel săvârșindu-se din viață? Trecerea lor prin lume a rămas aproape nevăzută în seamă, căci lor nu le-a fost dată favorarea de a se înfili, pe traiectoria vieții, cu o stea de proporția lui Mihail Sadoveanu... Virtutea modestiei lor — mi-am zis — nu trebuie să fie pentru noi pricină de a săvârși păcatul desconsiderării. Căvine-se a nu lăsa ca pulbera uitării să acopere numele și amintirea lor, căci ei au rămas ceea ce au fost și în viață — mândria obștei.

Pe clișiva dintre acești — să le spunem colegii ai lui Moses Duff — i-am cunoscut personal, în urbea copilăriei mele, Botoșani. Acum, când mă gândesc la ei și încerc să le găsesc vreo trasătură comună, îmi dau cu adevărat seama că de diferiți erau ca înfățișare, temperament, înclinație. Un singur lucru le era comun: pasiunea studiului, învățătura. Nici unul nu-și făcuse din aceasta cunună a semeției, nici unul nu prefăcuse erudiția sa în profesie. Fiecare dintre ei măncau ca să trăiască și trăia ca să învețe. Nu se gândise niciodată că ar putea fi altfel, învăța firesc — dintr-un reflex ancestral a fi tentat a spune — așa cum respira sau privea. Cam acesta era universul interior al fiecăruia dintre ei, univers care se reflecta în afară prin acea mare, desăvârșită simplitate pe care numai autentica înțelepciune o iradiază.

Cel dintâi în ordine cronologică pe care l-am cunoscut s-a numit Burăb Haimovici și în viața de fiecare zi era de meserie geamgiu. Cu un vraf de geamuri sub braț, cu o minge de chib în mână, cu cuțitul de diamant în buzunar, curețera ulițele vara colbuite, iarna troienite, în căutarea piunii de toate zilele. Oamenii își încrucișau pașii și privirile cu el, îi dădeau sau nu binețe, dar cîți dintre ei știau că în acest meseriaș sfios coexistă un erudit cu o minte la fel de ascuțită ca diamantul cu care tăia dintr-o mișcare sticla geamului?

Din zori și pînă la asfințitul soarelui geamgiul entreiera niște țiguturi. Seara însă — seara la lumina tremurată a luminării, în sinagoga de pe Vinători, în fața foliantelor grele ale Talmudului, se lansa departe și sus, pe cărările neîfîrșite ale învățării. Era simplă, era uman, era direct în raporturile cu ceilalți enoriași, cu copiii glumea și-i plăcea să-i piște de obraz și totuși în preajma lui mic și mare încerca un simțămînt tulburător de sfială, de considerație deosebită și respect desăvârșit.

Datorită lui Burăb Haimovici enoriașii sinagogii se bucurau de o sîrbătoare în plus de ale altora, acea în care el termina studiul întregului ciclu al Talmudului. Încă și astăzi trăiește în mine proaspătă emoția și feroarea cu care era celebrat symul, solemnitatea de încheiere a ciclului, eveniment comentat și învîdat de enoriașii celorlalte sinagogi din oraș.

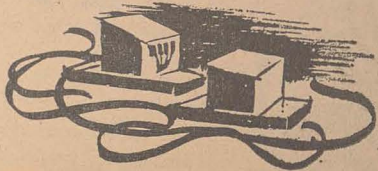
În iarna grea a anului 1929, cînd nămeții crescuseră mai înalți decît casele, troienind drumurile, am asistat, într-o simăță, la sinagogă, la o scenă tulburătoare, desprinsă pară din celebra piesă a lui Ansky. Pe almemor s-a urcat Burăb Haimovici, acum un bătrîn cu mers joaldenic, sprijinit de un enoriaș mai tînăr și în auzul întregii adunări, luată martoră, acesta din urmă s-a obligat să-l ducă și să-l aducă pe talmudist zilnic la sinagogă, spre a-și putea continua studiul, o parte din meritul învățării urmînd a-i fi atribuit și lui, în lumea de apoi... Judecarea simplită, naivă? Se poate, dar cită frumusețe exprima acest „acord” perfectat în fața întregii adunări!

...Și încă un cliș pe se desprinde din negura timpului venind către mine spre a se alătura colegilor lui Moses Duff. S-a numit Sama Salzberger și în viața de fiecare zi era un negustor mărinic de fierărie. Venea în fiecare zi la șapte dimineața, trăgea ca toți ceilalți prăvăliași obloanele și se instala în dosul teigbelei, în așteptarea mîșterilor, care mai mult nu veneau decît veneau. Într-o zi bună vindea un kilogram sau două de cînie și caiele cîte unui lucrător cizmar, mai rar o tablă-două de acoperit o casă. Dar cît de mirați ar fi fost calfa cizmarului sau tîmchigul dacă ar fi putut întrezări, fie și pentru o clipă, universul interior al omului de după teigbe! Căci acest mic negustor de cînie și caiele era un strălucit talmudist, un spirit vesnic în eflerescență, mistuit de o sete neostoiă de cunoștere. Stînd an de an în spatele teigbelei, trăia totodată o mare aventură: a spiritului, a cunoașterii. Talmudul îi era brana spirituală de toate zilele, dar foamea sa de învățatură îl ducea mereu mai departe. De unul singur, tot stînd în spatele teigbelei, în așteptarea clienților care întîrziu să se ivească, ajutat doar de un dicționar școlăresc, a învățat la perfecție franceza. A urmat latina, apoi engleza, apoi germana. Studiul limbilor devenise pentru el un fel de hobby (într-o vreme cînd termenul era departe de a fi ajuns la modă), un joc al minții, merit să-l odîbnească de efortul zilnic al studiului Talmudului.

Afară lumea își urma cursul ei firesc, orașul lua culoarea anotimpurilor ce se succedau, copiii creșteau devenind oameni în putere, la rîndul lor aceștia deveneau bătrîni, dar Sama Salzberger nu prea avea ochi pentru aceste amănunte. Spiritul său era vesnic ocupat cu spinoasa, cu dulcea trudă a învățării. Iar într-o vreme cînd sîmînța urei și a vrajbei între oameni tăiea gata să înmăbuse ceea ce e mai de preț în lume — omenia — acest învățat modest s-a cutremurat și schișind gestul altor dintre precedesorii săi iluștri a pus mîna pe condei așternînd pe hîrtie o vibrantă și erudită pledoarie pentru neamul și credința sa, pentru adevărul primejdnic. Cartea sa, „Adevăruri despre Talmud și iudaism” a apărut în două ediții (prima după primul război mondial, cea de a doua în preajma celui de al doilea) constituind o admirabilă expunere asupra temei propuse. Cînturari de seamă (printre care și Gala Galaction) au citit-o, exprimîndu-și respectul și admirația pentru modestul ei autor de la Botoșani.

Am încercat să readuc aici la vedere, fie și de departe și din cale afară de fugitiv, donă chipuri ale obștei în care am tăzut lumina zilei. Chipuri care în viață fiind nu au atras aproape cu nimic atenția semenilor, căci ei au făcut parte din categoria erudiților-anonimi care au fost și au rămas mîndria obștei noastre.

VICTOR RUSU

S. A. M. A.
SALZBERGER

ADEVĂRURI DESPRE TALMUD ȘI JUDAISM

DOCUMENTE ȘI LĂMURIRI

Coperta ediției a doua a cărții lui Sama Salzberger

Casele de odihnă
ale F. C. E.

Și în acest an casele de odihnă ale Federației Comunităților Evreiești Mozaice și-au deschis larg porțile spre a-și primi oaspeții. Deservinții cultului nostru, conducătorii de comunități, temple și sinagogi din întreaga țară, credincioși au posibilitatea de a-și petrece concediul de odihnă într-un cadru tradițional, cu respectarea tuturor regulilor rituale.

Ca și în anii precedenți, casele de odihnă F.C.E.M. funcționează la Eforie-Nord, Borsec și Cristian (judetul Brașov).

Noi conduceri
de comunități

SUCEAVA

Așa cum am relatat, de curînd conducerea comunității din Suceava a fost reorganizată după cum urmează: ing. A. Drach, președinte; Vigder Nusbrauch și Schachter Haim, consilieri.

DECESE

În perioada 11—25 iunie 1973 în cimitirele Comunității evreilor din București au fost înhimate următoarele persoane decedate.

Heschia Matache (Katona Robert) (51 ani), B-dul. Republicii 113; Roșca Sali (66), Tunisor 2; Levi M. Iosef (61), Aviator Mărășescu 10; Hirș Surica (62), V. Adamache 7; Leibur Meir (83), Calea Griviței 259 A; Segal Șifra (82), Șos. Ștefan cel Mare 25; Sosner Haim Peritz (65) Bach 13; Neuman Ernest (76), Caragiale 3; Moscovici Jacob (74) Iancu Brezeanu 14; Eschenazi Aron (68) Nufărul 68; Helfman Leopold (70), Apolodor 12; Rotstein Eleonora (67), Rosmarin 6; Schwartz Heinrich (87), Al. Vlahtu 29 A; Abramovici Haia (76) Cantemir 86;

ROZICA, soție și întreaga familie, copleșită de durere, anunță încetarea din viață a celui ce a fost

Dr. IOSEF (IUJU) NIEDER
fost director al Complexului balnear Vatra Dornei.

Înmormîntarea a avut loc la Dorohoi, în ziua de 7 iunie 1973.

Jețul rabinului
din Bratzlav

La Ierusalim există un fotoliu minunat, în care nu se așază niciodată nimeni. El este păstrat cu grijă în sinagoga ieșivei hasidimilor din Bratzlav pentru valoarea sa artistică dar și cu seamă pentru istoria pe care o evocă.

Spătarul jețului este sculptat în formă de liră. Instrumentul este ornătit cu ramuri de viță și e străjuit de doi grifoni. Pe brațele în vultu stau doi lei, animalele regale ale lui Șlomo, ca și cum ar proteja persoana din fotoliu.

Execuția, desenul, concepția lucrării sînt edificatoare pentru oricine cunoaște arta evreiască din Europa răsăriteană. Timp de secole, aceleași motive și desen s-au repetat. Ele au fost tăiate în piatră pe mii de pietre funerare, gravate în lemn pe altarele și ușile sinagogilor, brodate pe îmbrăcămîntele Torei, turnate în bronz, ștanțate în aramă, lucrate în filigran și aur și argint. Unele din aceste motive decorative sînt împrumutate din liturgia iudaică, ca de pildă leul și cerbul, leopardul și vulturul. Alte figuri mitice au pătruns în arta folclorică evreiască prin intermediul artei evului mediu, artizanii care efectau lucrările fiind deseori evrei. Acești meșteri iscusii au introdus în arta naivă evreiască grifoni, licorni, vulturi cu două capete, păsări și pești fantastici. Aproape totdeauna un desen floral constituia un fundal pentru această mare varietate de animale alegorice.

Acest fotoliu, unic în Ierusalim, lucrat artistic, este ușor de identificat ca provenind din Europa răsăriteană de la sfîrșitul secolului al VIII-lea.

Potrivit tradiției, fotoliul a aparținut celebrului rabin Nahman Bratzlav, care spre sfîrșitul vieții sale s-a stabilit în localitatea Uman. În acea epocă, un discipol al său din satul învecinat Teplik i-a adus în dar un jeț minunat...

Se povestește că după cîteva generații, un discipol a venit de foarte departe în pelerinaj la mormîntul rabinului sfînt. A găsit la Uman, în gospodăria unui țaran, o sură plină de obiecte rituale evreiești, printre care jețul despre care se spune că a aparținut rabinului Nahman. Discipolul a cumpărat toate aceste obiecte, a desființat jețul în bucăți pe care le-a strîns într-o boccea și le-a dus cu sine în Țara sfîntă.

La Ierusalim, un timpilar a reconstituit jețul, care a fost instalat în iesiva hasidimilor din Bratzlav, în cartierul Mea Șearim. Acest lucru s-a petrecut acum 40 de ani.

Inițial, fotoliul era vopsit în numeroase culori, după stilul sculpturilor sfînte și pietrelor funerare din secolul al XVII-lea.

Pe spătar se citește următoarea inscripție: „Jețul rabinului și veneratului nostru maestru, Nahman din Bratzlav, fie-i memoria binecuvîntată. Rezervat pentru profetul Eliahu, Interzis de a se așeza pe el”.

E limpede de ce nimeni nu se încumetă să se așeze pe el. Doar Eliahu, profetul care va veni să-l anunțe pe Mesia, se va așeza pe jețul rabinului Nahman aflat acum la Ierusalim.

Comunități mici, răspunderi mari

Vizita Eminenței Sale d. șef rabin la comunitățile din Bucovina

După vizita făcută mai multor comunități evreiești din Moldova. (despre care am relatat în numărul precedent al revistei) Eminența Sa a fost în ziua de 10 iunie a.c. oaspetele venerat al comunităților din nordul țării, din frumoasa Bucovina. Survenind, prima, în preajma sărbătorii de Șavuot iar cea de a doua la numai câteva zile după aceea, vizita Eminenței Sale a prelungit acordurile sărbătorii în aceste comunități.

În această călătorie Eminența Sa d. Șef rabin a fost însoțit de d. Emil Sechet, secretar general al Federației Comunităților Evreiești Mozaice din Republica Socialistă România, d. Victor Rusu, prim redactor al revistei noastre, și d. prof. Iacob Kamil, președintele Comunității din Rădăuți, membrii în comitetul de conducere al F.C.E..

Prezența conducătorului nostru spiritual în aceste comunități a fost bogată în înțelesuri și învățăminte. Ea a constituit o ilustrare a principiului enunțat și repetat de atâtea ori de Eminența Sa că însemnătatea obștilor noastre nu ține de mărime sau de numărul membrilor, că răspunderea noastră față de micile comunități este cu atât mai mare cu cât ele sînt mai modeste. Vizita din ziua de 10 iunie a avut, între altele, această semnificație, care nu a scăpat atenției coreligionarilor. „Este pentru prima dată că un șef rabin ne face cinstea de a vizita obștea noastră” a spus d. Șef rabin în cuvîntul de bun venit d. Carol Klopfer, președintele comunității din Cimpulung Moldovenesc. Constatarea d-sale este valabilă pentru aproape toate celelalte comunități din Bucovina.

Vizita a avut loc la numai câteva zile înainte de împlinirea a 25 de ani de la instalarea Eminenței Sale în postul de înaltă răspundere de șef rabin al cultului mozaic din România. Iată de ce coreligionarii din toate orașele vizitate au ținut să folosească prilejul fericit al prezenței în mijlocul lor a Eminenței Sale spre a-i adresa respectuoase felicitări și urări izvorite din adîncul inimii de viață lungă, sănătate și putere de muncă, spre a se putea consacra mulți ani de aici înainte misiunii sale sacre. Impresionant a fost în această privință episodul de la Rădăuți, unde președintele comunității, d. prof. Iacob Kamil a arătat că socotește ca o mare onoare faptul de a fi făcut parte din consiliul conducătorilor de comunități din țară care, în iunie 1948, l-a ales în unanimitate drept Șef rabin pe tînărul pe atunci dr. Moses Rosen. „A fost o alegere inspirată de providența divină” a adăugat d-sa, în aplauzele îndelungate ale coreligionarilor prezenți cu toții în templul orașului.

Această călătorie a fost relevantă și din alt punct de vedere, deosebit de înbucurător. Ea a scos în evidență respectul și stima de care se bucură conducătorul cultului mozaic printre prelații și credincioșii celorlalte culte, ca și relațiile de frățietate și considerație reciprocă dintre credincioșii diferitelor culte. Semnificativ în această privință ni s-a părut faptul că în toate orașele vizitate preoții ai bisericilor ortodoxe și romano-catolice au luat parte la adunările ținute în sinagogi. Mai mult decît atât. În majoritatea cazurilor, ei au ținut să rostească un cuvînt de salut și să dea glas simțimentelor nobile de respect, stimă și frățietate care-i animă.

Primul popas: Vatra Dornei

Primul popas al acestei călătorii atît de bogate în semnificații s-a făcut la Vatra Dornei, frumoasa stațiune balneo-climatică din nordul țării. Pe peronul gării se afla întreaga conducere a comunității, în frunte cu d. Iosif Margulies, președinte și Moritz Binderer, secretar.

Orașul e scaldat în lumina aurie a dimineții, aerul e înmiresmat de parfumul suav al pădurilor de brad ce străjuiesc de veacuri această așezare. Cîndva, ne spune legenda, aceste falnice păduri carpatine au fost străbătute de rabi Baal Șem Tov, părintele hasidismului. Măreția, puritatea și frumusețea lor ne-asemuită i-au inspirat gânduri și simțăminte pioase, exaltate, despre divinitate.

În acest cadru, în care frumusețea peisajului, aerul tare al munților și cel evocator al trecutului se contopesc spre a alcătui ceea ce am putea numi nota specifică a comunităților bucovinene, se află Sinagoga mare, edificiu impunător, în care s-au adunat în această zi toți coreligionarii spre a saluta și asculta pe conducătorul nostru spiritual.

Printre invitații se află și parohul bisericii ortodoxe, părintele preot Matei. Autoritățile locale sînt reprezentate de d. Dumitru Cojocaru, vicepreședintele Consiliului popular orașănesc.

Cuvîntul de bun venit este rostit de d. Iosif Margulies, președintele comunității. D-sa schițează tabloul acestei obști, alcătuită azi din 73 de familii, care asemenea tuturor comunităților din țară se bucură de posibilități depline de a-și desfășura viața religioasă și tradițională. Credincioșii au la dispoziție două

lăcașe de cult, la unul oficiindu-se zilnic, dimineața și seara (Vijinițer klous). În ultimă perioadă, la templu mare au fost executate reparații interioare și exterioare, cheltuindu-se peste 10.000 lei. Și cealaltă sinagogă a fost renovată. La dispoziția credincioșilor se află o baie rituală, administrată de comunitate.

Marile sărbători sînt prăznuite după datină. Această comunitate a fost greu încercată în anii fascismului, membrii ei cunoscînd calvarul deportărilor. De aceea printre membrii ei se află unii lipsiți de familie, fără capacitate de a se întreține. Pentru toți aceștia, activitatea de ajutorare desfășurată de Federație cu sprijinul Joint-ului este direct providențială. Un număr de 42 familii primesc ajutoare, dintre care 24 în numerar (lunar), îmbrăcăminte, alimente, și ajutor pentru procurare de combustibil. Datorită acestei acțiuni și în această obște nu există coreligionari care să nu resimțită sprijinul de la centru.

Pentru toate acestea, președintele obștei a adresat în numele coreligionarilor vii mulțumiri și omagiu de recunoștință Eminenței Sale, președintelui Federației.

În numele comitetului executiv al Consiliului popular orașănesc, d. Dumitru Cojocaru a adresat un călduros cuvînt de salut Eminenței Sale. D-sa a arătat că populația orașului trăiește în cele mai bune relații de prietenie, indiferent de naționalitate sau credință religioasă.

Vorbitorul a adresat distinșului oaspete invitația de a reveni pe aceste frumoase meleaguri bucovinene.

Preotul Matei a adresat omagii respectuoase din partea clerului și credincioșilor creștini ortodoci. Vizita de azi este și pentru ei un moment solemn, căci Eminența Sa este o personalitate religioasă preeminentă.

D. Șef rabin a rostit apoi o prelegere despre valorile morale ale iudaismului, ascultată cu atenție de cei prezenți.

După încheierea adunării de la templu, s-a trecut la vizitarea celorlalte instituții comunitare — sinagoga Vijinițer klous, baia rituală, cimitirul. Eminența Sa a apreciat grija cu care sînt întreținute mormintele înaintașilor, curățenia cimitirului. D-sa a recomandat mai multă grijă pentru funcționarea băii rituale.

La amiază oaspeții și-au luat rămas bun de la conducătorii obștei din Vatra Dornei, îndreptîndu-se spre obiectivul următor al călătoriei.

Obștea de la poalele Rarăului

Drumul șerpuieste peste munți, descrie serpentine largi, traversează culmea Mesteacînului spre a ajunge la Cimpulung, altă perlă din șiragul Bucovinei. Și aici există o comunitate evreiască cu un trecut de multe secole. În prezent ea numără 86 de familii, pentru care această zi va rămîne de neuitat.

Pe un covor de crengi de brad pășim în sinagoga Hevra Gah, unde o inscripție uriașă de bun sosît „Baruh Haba” ne întîmpină la intrare. În sfîntul lăcaș se află toți membrii obștei.

La loc de cinste stau reprezentanți ai celorlalte culte care au ținut să fie de față: preotul Gheorghe Valeriu, protopop de Cimpulung Moldovenesc; preotul ortodox George Antonescu; preot Francisc Astalosch, parohul bisericii romano-catolice din oraș.

Simțămîntele tuturor sînt exprimate de d. Carol Klopfer, președintele comunității din oraș: „Ne simțim onorați să avem în mijlocul nostru o personalitate marcantă, un erudit și un neobosit îndrumător și conducător spiritual, care păstorește cu dragoste și devotament obștea evreiască din România”.

Vorbitorul schițează în câteva cuvinte tabloul obștei. Și aici membrii ei își duc nestîngherții viața de cult, își întrețin cu dragoste și pietate așezămintele, bucurîndu-se de sprijinul larg al Federației. Astfel, a fost renovată sinagoga Hevra Gah, unde se ține chiar această adunare, lucrare pentru care Federația a acordat un ajutor substanțial (peste 100.000 lei). O altă sumă a fost alocată pentru repararea sinagogii din strada Dimitrie Cantemir. A fost reparat gardul din jurul cimitirului, lucrare pentru care s-a cheltuit suma de 70.000 lei, de asemenea primită de la Federație.

Tăierea rituală este asigurată (ca și la Vatra Dornei) de către d. haham Tîrnauer din Rădăuți, care se deplasează săptămînal la aceste comunități, la indicația Federației. Și aici războiul, deportările, prigoana fascistă au lăsat rîni adînci, ce se cer tîmăduite, care sînt tîmăduite — în măsura în care acest lucru e posibil. În cadrul programului de asistență al Federației, un număr de 38 de familii din oraș primesc ajutor în bani, alimente, îmbrăcăminte etc. De Pesah și cu prilejul celorlalte sărbători se distribuie regulat alimente rituale și toate cele de trebuință sărbătorii.

În predica pe care a rostit-o, Eminența Sa s-a oprit asupra acestor aspecte ale vieții comunitare, spre a explica noțiunea de comunitate, una din explicațiile miracolului supraviețuirii noastre.

Eminența Sa e întîmpinat cu venerație de către conducătorii comunității din Cimpulung.

În cea mai mică obște

„Drumul aleargă, aleargă neobosit, însoțind curgerea lină a limpedelui rîu al Moldovei. Dealuri molcome, păduri de fag în locul semetelor păduri de brad, dar același aer transparent și înmiresmat. Sate mîndre, de gospodari harnici și iscușiți, cărora le-a mers faima departe.

Ne apropiem de Gura Humorului, străveche așezare pe drumul Rădăuților. Obștea de aici numără 104 membri, care au ținut să fie de față, cu mic și mare, la sosirea distinșului oaspete.

Întîlnirea dintre păstorul spiritual și membrii obștei are loc în sinagoga principală. Cuvîntul de bun sosît îl rostește d. Mișu Marcovici, președintele comunității.

În cadrul comunității funcționează două sinagogi. În fiecare săptămînă enoriașii sînt aprovizionați cu carne rituală. De Hanuca, Purim și cu alte ocazii festive se organizează mese tradiționale la care iau parte toți coreligionarii.

Un număr de 32 de persoane primesc ajutoare permanente de la secția de asistență a Federației.

Și aici se simte sprijinul efectiv al Federației la întîrînerea așezămîntelor de cult. Astfel, au început lucrările de împrejmuire a cimitirului și a fost alcătuit devizul de reparații a sinagogii.

Și aici am remarcat prezența reprezentanților celorlalte culte: preot Dumitru Volosinc, din partea bisericilor ortodoxe, preot Iosif Schurgol, protopop romano-catolic. Am reținut, de asemenea un gest, prea elocvent în sine spre a mai avea nevoie de comentarii. Preotul Teodor Bodnar, inspector al Mitropoliei Moldovei și Sucevei, fiind plecat din localitate, a ținut să salute în scris pe Eminența Sa, printr-o scrisoare în care simțămîntele de înaltă stimă și prețuire sînt integrate de idei generoase și inspirate: „Dumnezeul cerului și al pămîntului, în care credem cu toții și care ne unește sufletele noastre ale tuturor, să ne ajute ca toate cultele, fiecare în felul său, să contribuie la apropierea oamenilor, la consolidarea dragostei și păcii, la înlăturarea vrajei, în spiritul enunțat de Biblie prin pana inspirată a profeților, care spun: „e bine și frumos este să locuiească frații împreună”.

Și aici predica Eminenței Sale a fost ascultată cu cea mai mare luare aminte, încălzind inimile și îmbogățind mințile credincioșilor.

În vechea cetate a Rădăuților

Întîm în pitorescul și străvechiul oraș Rădăuți. Obștea de aici numără circa 400 suflete; ea are în urma ei o bogată și sfîntă tradiție. În decursul timpului, au păstorit aici rabini și erudiți de seamă, printre care rabi dr. David Hoffman, rabi dr. Stein, rabi dr. Kunstadt. Templul principal al orașului este un impunător monument arhitectonic.

La intrarea în sfîntul lăcaș Eminența Sa este întîmpinat de d. haham Tîrnauer și de ceilalți conducători ai comunității. De o parte și de alta sînt aliniați cursanții de la Talmud-Tora. Unul dintre ei, Igo Kofler, rostește în limba ebraică un cuvînt de Baruh Haba. Salutul acestora a făcut o deosebită bucurie d-lui Șef rabin.

D. Iacob Kamil, înfățișează, în cuvîntul d-sale, tabloul vieții comunitare. În cadrul ei funcționează 3 sinagogi, o baie rituală; aprovizionarea cu carne kașer este asigurată în mod regulat. O realizare cu care se mîndrește pe drept obștea este cursul de Talmud Tora, care numără 16 elevi.

De Hanuca, Purim și celelalte sărbători se organizează festivități tradiționale, mult apreciate de credincioși.

Un număr de 139 persoane primesc în mod regulat asistență sub formă de bani, alimente și îmbrăcăminte.

A luat cuvîntul preot-protopop M. Ifode, care a spus printre altele:

„Îmi permiteți ca în numele clerului și credincioșilor din Protopopiatul Rădăuți să vă adresăm un respectuos și cald salut de bun venit în străvechiul și pitorescul oraș Rădăuți, îndrăgit așa de mult nu numai de români ci și de cetățenii cultului mozaic.

Cele două naționalități ale noastre, în decursul timpurilor au muncit și au colaborat împreună în toate domeniile de activitate, social-economic și cultural. Aceași colaborare o continuăm și astăzi, cînd patria noastră, liberă și independentă, cunoaște un avînt nemaiîntîlnit în istoria ei. Vizita Eminenței Voastre se înscrie ca un eveniment deosebit în relațiile amicale dintre culte și cetățenii patriei noastre”.

Momentul culminant al vizitei l-a constituit și aici predica Eminenței Sale, ascultată cu cea mai mare atenție de toți.

D. Șef rabin a ținut să se întrețină apoi cu cursanții de la Talmud Tora, să ia cunoștință de progresele lor în însușirea limbii sfînte și a cunoștințelor religioase. D-sa le-a recomandat să folosească lunile de vară, perioada vacanței, pentru aprofundarea învățăturii sfînte.

În fosta cetate de scaun a Moldovei

Inserarea acestei zile atît de pline ne-a găsit la Suceava, vechea cetate de scaun a Moldovei, ultima etapă a vizitei.

Aceeași primire însuflețită din partea coreligionarilor, aceeași atmosferă de sărbătoare, aceleași simțăminte de dragoste, respect adînc și venerație.

Obștea de aici numără în jur de 500 suflete și este continuatoarea unei tradiții multiseculare. Hrisoave și cronici din vechime atestă existența pe aceste meleaguri a unei populații evreiești cu 4—5 secole în urmă. E destul să ne gîndim că medicul lui Ștefan cel Mare, glorioșul domn al Moldovei, a fost evreu, doctorul Smil, intrat și el în legendă. De-a lungul vremurilor obștea a fost păstorită de rabi și erudiți a căror faimă a depășit cu mult limitele orașului.

Conducerea actuală a comunității, recent reorganizată, se străduiește să fie la înălțimea acestui trecut glorios. Președintele, d. ing. A. Drach, un distins intelectual din generația nouă are alături de el, printre consilieri, pe un bătrîn venerabil de 88 ani, d. Vigder Nusbrauch, un erudit al învățăturii sfînte. Chiar și această conlucrare dintre oamenii a două generații este plină de înțelesuri adînci.

La adunare de la sinagoga Hevra Gah, veche de peste o sută de ani, a luat cuvîntul d. ing. A. Drach, care a exprimat bucuria enoriașilor și a schițat tabloul comunității.

Cele două sinagogi au fost renovate, cîmîtirea de la Suceava și Burdujeni (aceasta din urmă a și fost vizitat de d. Șef rabin) sînt bine întreținute; aprovizionarea cu carne rituală decurge normal; cursul de Talmud-Tora asigură transmiterea învățăturii și tradiției noastre.

Un număr de 99 persoane primesc în mod regulat ajutoare materiale din partea Federației.

În numele celor mai tineri membri ai obștei, Adolf Croitoru a adresat un respectuos omagiu plin de dragoste oaspetelui.

În predica rostită, Eminența Sa a făcut bilanțul acestei zile atît de bogate în trăiri și emoții, urînd comunității și credincioșilor din Suceava, ca și coreligionarilor din toate obștile vizitate, viață lungă, bucurii și împlinirea aspirațiilor lor curate.

În cursul nopții, d. Șef-rabin și persoanele ce l-au însoțit au părăsit Suceava, întorcîndu-se la București.

Cuvîntul d-lui Gheorghe Nenciu, vicepreședintele Departamentului Cultelor

Participînd la această sărbătoare, ocazionată de împlinirea a 25 de ani de cînd Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen îndrumă credincioșii mozaici din România, am deosebită plăcere de a-i transmite salutul și felicitările cele mai călduroase din partea Departamentului Cultelor și al meu personal, realizînd prin aceasta nu o îndatorire protocolară, ci dorința de a exprima respectul nostru pentru personalitatea sa remarcabilă și totodată cinstirea ce-i aducem pentru meritele sale de conducător bisericesc, care se bucură de o înaltă prețuire din partea noastră a tuturor.

Chemat la înalta funcție pe care o dețineți într-o perioadă cînd poporul român, liber și stăpîn pe soarta sa, a început opera edificării noii societăți, Eminența Voastră domnule Șef rabin, ați desfășurat cu înțelepciune, cu competență și realism o muncă asiduă pentru înțelegerea sensului uman al noilor structuri social-politice din țara noastră și ați îndrumat și antrenat clerul și credincioșii mozaici pe făgașul sprijinirii acestor realități.

Luciditatea și sentimentul de responsabilitate cu care ați înțeles destinele comunității Dv., în cadrul vieții noi a poporului nostru, v-a oferit satisfacția de a fi găsit răspuns atît pentru problemele religioase ale credincioșilor Dv. cît și pentru sprijinirea imperativelor sociale ale țării. Este o mare satisfacție pentru activitatea unui om ca în fața bilanșurilor întîme sau a celor festive să poată spune ceea ce Dv. spuneți la sărbătorirea a 20 de ani de păstorie în fruntea cultului mozaic, în 1968: „Cu conștiința curată, senină, pot spune că nu mi-e rușine cu nimic din tot ce am spus, din tot ce am predicat în acești 20 de ani”. Fără îndoială, ați putea repeta cele de mai sus și acum, la acest sfert de veac.

Este o mare satisfacție pentru orice cetățean devotat al țării să se poată găsi prezent, cu conștiința lui și cu eforturile lui, în tot ceea ce România a cîștigat și a realizat în cele aproape trei decenii de viață nouă din istoria ei.

Cu vibrație plină de dragoste, Dv. ați mărturisit, nu odată, recunoștința Dv. și a credincioșilor mozaici față de conducerea țării. „Prin politica sa înțeleaptă și plină de umanism, prin grija pe care o arată față de naționalitățile concloitoare, ca și față de cultele din țară, guvernul țării ne-a dat posibilitatea — spuneți într-una din cuvîntările Dv. — de a avea o viață liberă, demnă, în condiții de deplină egalitate cu toți cetățenii țării. În acest fel, noi care în urmă cu două decenii, am fost doar niște rămășițe ale unei catastrofe îngrozitoare, am căpătat posibilitatea să ducem o viață normală”.

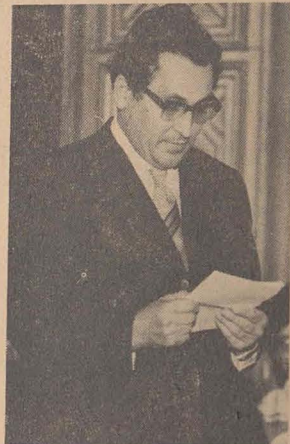
Îmi stăruie în minte motivația atît de frumos formulată de Eminența Voastră într-unul din pasajele cuprinse în valoroasa lucrare „În lumina Torei”, cînd — referindu-vă la dragostea față de patria noastră comună, la devotamentul în afara rîndurii manifestat — ați scris: „Și cum am putea să nu fim devotați unei țări care ne-a acordat întreaga ei ospitalitate, de a cărei istorie ne-am legat de jumătate de mileniu, țării carei ei mai buni fii ai populației evreiești v-au adus contribuția la dezvoltarea economică, culturală și și-au vărsat singele pentru libertatea ei? Cum să nu fim devotați acestei țări, cu care ne-am împletit destinul, care a arătat și arată înțelegere și nobil umanism în politica ei internă și internațională?”

Am convingerea că această atitudine clară, deschisă și sinceră față de problemele majore ale vieții noastre sociale, opțiunea netă a Eminenței Voastre pentru progresul scumpei noastre patrii, explică succesele pe care le-ați obținut în acest sfert de veac în calitate de conducător remarcabil de cult și de cetățean plin de răspundere.

Onorată asistență, Cunoaștem cu toții meritele d-lui Șef rabin în cei 25 de ani de muncă în lupta pentru pace, în lupta pentru înfrățirea dintre oameni și popoare. Domnia sa și-a spus cu tărie cuvîntul în apărarea dreptului oamenilor de a-și face o viață demnă și fericită și a găsit cele mai puternice accente împotriva falsificării noțiunii de om și a dezlănțuirii instincțelor animale: provocare de războie.

Înțelegînd că orice colocolare a trecutului dureros, semănător de ură între oameni, poate împiedica stabilirea unui climat de respect și înțelegere între popoare, Dv. a evocat suferința și batjocura acelor timpuri și a exprimat voința omenirii de a trăi în pace, în bună stare și progres. În cadrul multor conferințe de pace și mai ales în cuvîntul Dv. de Șef religios, pe multe meridiane ale lumii ați făcut să se audă aceste idei, menite să fie factori de unire și de solidaritate umană.

Reșin, Eminența Voastră, ceea ce spuneți Dv. la primirea șefilor de culte din România de către Președintele Consiliului de stat Nicolae Ceaușescu în anul 1968: „Dacă admirația noastră se amestecă cu aceea a tuturor cultelor

conlocuitoare pentru politica de libertate religioasă ce-o realizați, dați-mi voie, respectate Domnule președinte, de a adăuga la acest minunat buchet omagial și floarea unanimului respect de care se bucură România în întreaga opinie publică mondială, datorită politicii sale externe plină de înțelepciune și străbătută de un spirit larg umanist”.

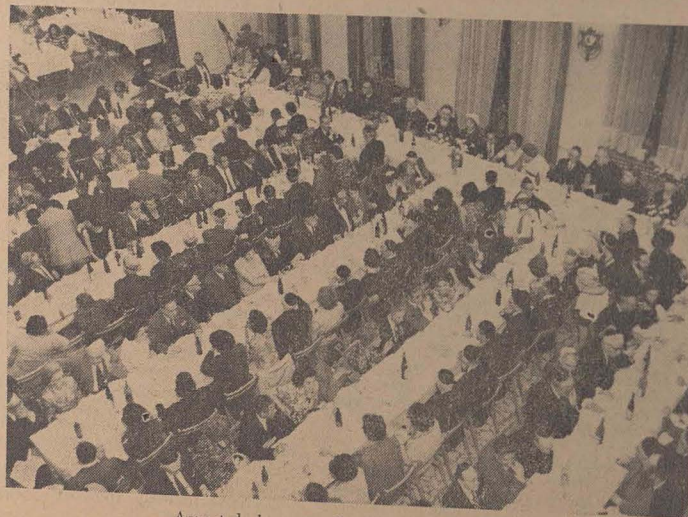
Dv., domnule Șef rabin, ați tălmăcit oriunde v-ați aflat principiile politicii duse de România, pentru apărarea dreptului la viață, independență și suveranitate a tuturor popoarelor mari și mici.

Dv. ați reușit să faceți cunoscute realitățile vieții religioase din România, să faceți cunoscut actualul suflu înnoitor al țării, idealurile noastre umaniste, chiar și în cercuri unde pre-judecățile dăinuiau. Curajul cu care ați făcut-o vă cinstește și pune în evidență atitudinea unui om sincer cu el însuși, pătruns de conștiința că numai cunoașterea reală a oamenilor și popoarelor poate sluji bunei lor înțelegeri.

Permiteți-mi să subliniez, de asemenea, Eminența Voastră, aportul Dv. concretizat prin îndrumarea comunităților evreiești-mozaice, de a lucra pentru înfrățirea dintre poporul român și naționalitățile concloitoare.

Contribuția Dv. la statonirea bunelor relații între toate cultele care își desfășoară liber viața lor în țara noastră este binecunoscută. Prezența reprezentanților celorlalte culte, a Prea Fericitului Patriarh Justinian, a P.S. episcop Márton Áron, a d-lui episcop Klein și a celorlalți înalți reprezentanți ai cultelor la această solemnă festivitate este încă o expresie a dragostei cu care sintezi înconjurat în climatul de astăzi, în care cultele din țara noastră conviețuiesc.

Îngăduiți-mi, Eminența Voastră, ca la acest pătrar de veac, reliefînd încă odată legătura organică între viața Dv. și istoria acestor ani, să vă încredințez încă odată de profunđa noastră considerație și să vă fac cele mai calde urări de sănătate și viață lungă, cu noi și rodnice realizări în activitatea Dv.

Aspect de la masa oficială

25 DE ANI DE SACERDOTIE A EMINENȚEI SALE D.L. ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

TELEGRAME DE FELICITARE

D. prof. Dumitru Dogaru, președintele Departamentului Cultelor a adresat d-lui Șef rabin următoarea telegramă:

„Este pentru mine o deosebită plăcere ca la împlinirea a 25 de ani de la instalarea Dv. la conducerea cultului mozaic să vă transmit sincere felicitări, urări de sănătate, viață îndelungată și de succes în activitatea Dv. voastră multiplă în care puneți totdeauna mult suflet și despre ale cărei aspecte pozitive importante am avut deseori prilejul să-mi exprim satisfacția”.

D. Gheorghe Nenciu, vicepreședintele Departamentului Cultelor a trimis următoarea telegramă:

„Împlinirea a 25 de ani de activitate la conducerea cultului mozaic ne oferă prilejul de a vă transmite sincera noastră considerație, odată cu urările cordiale de sănătate, viață îndelungată și fericire.

Însuflețirea cu care Eminența Voastră ați promovat în mod continuu nobilul atașament al personalului clerical și al credincioșilor cultului mozaic pentru idealurile de progres ale poporului nostru, înțelegerea superioară cu care ați sprijinit neobosit cultivarea relațiilor frățești dintre poporul român și celelalte naționalități concloitoare, constituie o vie și valoroasă contribuție la afirmarea înaltelor idealuri de pace și umanism cărora poporul nostru le consacră toate forțele”.

Cuvîntul Prea Fericirii Sale Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Cu deosebită bucurie iau parte, astăzi, la sărbătorirea împlinirii a 25 de ani de la instalarea Eminenței Voastre ca Șef rabin și Conducător al Cultului Mozaic din Republica noastră Socialistă România.

Vă exprim, în numele Bisericii Ortodoxe Române și al meu personal, călduroase felicitări pentru bogata activitate desfășurată în cursul patrarului de veac încheiat și Vă urez, din toată inima, continuarea acestei fecunde activități încă mulți ani, peste împlinirea Jubileului de 50 de ani — cu binecuvîntarea Celui Atotputernic.

Bucuria mea, de a evoca activitatea Eminenței Voastre de pînă acum este cu atît mai mare, cu cît perioada în care ea este cuprinsă coincide aproape întocmai cu cei 25 de ani ai lărilor mele ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Coincidența această grăiește de sine că misiunea noastră de lucrători în ogorul religios și de îndrumători ai clerului și credincioșilor noștri, în mijlocul aceluiași popor român și în hotarele Patriei noastre comune, a înlesnit permanente contacte, consultări și colaborări, între noi și între conducătorii celorlalte Culte, ajungîndu-se la realizarea aceluia ecumenism practic local care a contribuit mult la crearea climatului de conviețuire pașnică și cooperare constructivă în interiorul țării.

Îmi este plăcut să mărturisesc, și cu acest prilej, că în tot acest timp am prețuit sincer prezența și contribuția Eminenței Voastre la dezvoltarea colaborării între reprezentanții Cultelor din țara noastră și la stabilirea de relații cu Bisericele și Culele de peste hotare.

Activitatea Eminenței Voastre s-a desfășurat, desigur pe plan religios, în cadrul Conducerii Cultului Mozaic, unde V-ați cîștigat un prestigiu unanim recunoscut, prin calitățile intelectuale și spirituale, prin cultura bogată, prin scrisul și cuvîntul, prin dinamismul temperamentului Vostru.

Dar, în același timp, ați contribuit și la adîncirea și aplicarea pe o scară mai largă a concepției religioase despre slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor. Ați înțeles că, în locul acțiunilor izolate și fatal strîmte și egoiste, trebuie întreprinsă și susținută o lucrare unitară, bazată pe conștiința unei răspunderi comune pentru garantarea libertății și dreptății sociale tuturor oamenilor, pentru asigurarea condițiilor unei vieți mai bune și ușurarea suferințelor în lume.

Însuflețit de aceste convingeri, ați întreprins numeroase călătorii peste hotare, în timpul cărora, pe lingă obiectivele religioase, ați căutat să slujiți și interesele patriotice ale poporului român, determinînd unele vizite importante și acordarea de ajutoare, sub formă de aparate și instalații perfecționate, în scopul îngrijirii slăbiților celor bolnavi.

Prin aceste acțiuni, întreprinse și de reprezentanții altor Culte, munca Eminenței Voastre se încadrează în opera altruistă, umanitară, înositoare oamenilor și binecuvîntată de Dumnezeu, pentru care meritați recunoștința tuturor.

În lumina acestor constatări și considerații, sărbătorirea de astăzi se ridică la un nivel plătitor, pe care-l dorim menținut neîncetat în viața și activitatea Cultelor religioase din țara noastră.

Încheind cuvîntul meu, Vă reînnoiesc urările de viață îndelungată, în sănătate deplină și putere, rugînd pe Dumnezeuul Puterilor și al Miliei „să vă trimită înțelepciunea din Sfintele Sale Ceruri, de lingă Tronul Slavei Sale, ca să Vă ajute în ostenele Voastre” (Înțelepciunea lui Solomon, IX,10), spre a-L sluji cu vrednicie și spre a îndrumsa și de acum înainte pe slujitorii și credincioșii Comunităților Mozaice ca să-și unească eforturile cu ale întregului popor român, pentru continua înflorire a Patriei noastre comune și pentru realizarea înfrățirii și bunăvoinții între oameni și popoare.

Întru mulți și fericți ani, Eminența Voastră!

Cuvîntul I.P.S. Episcop Márton Áron

Mă folosesc cu bucurie de această ocazie ca să iau parte la jubileul aniversării sfertului de veac de păstorie a Eminenței Sale dr. Moses Rosen.

Înainte de toate, Vă salut ca pe fiul și ca unul dintre conducătorii spirituali distinși ai acestui popor prin mijlocirea căruia am primit revelația lui Dumnezeu din Legea Veche. Biserica noastră recunoaște și învață oficial că începutul credinței și al destinației ei, după planurile tainice ale minturii divine, se află deja la Patriarhi, la Moise și la Profeți. Ea mărturisescă că toți creștinii sînt fiii lui Avram prin credință, și nu uită nici aceea că ea se hrănește din rădăcinile aceluia mîslîn în care au fost altoite ramurile popoarelor.

La comemorarea a 20 de ani de la alegerea Domniei Voastre, ați spus următoarele: „Acum 20 de ani, cînd, mi s-a încredințat misiunea sfîntă de a păstori obștea noastră, în fața mea se afla un munte, pe care trebuia să-l urc. Acest urcuș nu era deloc ușor”. N-a fost ușor, deoarece Domnia Voastră a trebuit să pornească de jos, din valea adîncă a suferințelor, a durerilor, a umilintelor și a treburilor să întărească credința acelor, pe care l-ați luat în grija păstoriei Domniei Voastre, care au simțit tramentul inuman pe pielea lor proprie. Ați reușit să străbăteți acest drum greu. V-a ajutat credința puternică și atunci puteai spune pe bună dreptate ceea ce puteai repeta și acum, la piatra de hotar al sfertului de veac: „Cu toată smerenia și cu înțelegerea mea, mulțumesc lui Dumnezeu că am izbutit să urc și să mă mențin pe culmea cea sfîntă, despre care psalmistul spune că e accesibilă celui care are minți curate și inimă senină, pură”.

Tot atunci ați repetat fraza frumoasă a distinsului Dv. vostru predecesor, dr. Iacob Niemirower: Rabinul este în același timp sentinela tradiției vremurilor d'odinioară și crănicul vremurilor ce vor veni”.

Acum 25 de ani, Domnia Voastră, în împrejurări extraordinare de grele, ați luat asupra Domniei Voastre această sarcină dublă. Acum, cînd Vă felicităm pentru rezultatele excepționale, Vă salutăm cu dragoste frățească și dorim ca viitorii 25 de ani din activitatea pastorală a Domniei Voastre să fie un rîstimp bogat în rezultate, fără greutăți, plin de pace și fericire.

Cuvîntul d-lui Emil Sechter, secretar general al F.C.E.M.

În numele Federației Comunităților Evreiești Mozaice din Republica Socialistă România am deosebită cinste să deschid această festivitate, spre a aniversa un eveniment de seamă în viața obștei evreiești din România: Împlinirea a 25 de ani de la instalarea Eminenței Sale domnului dr. Moses Rosen în funcția de înaltă răspundere de Șef-rabin al cultului mozaic.

Sîntem fericiti să salutăm prezența d-lui vicepreședinte al Departamentului Cultelor, d. Gheorghe Nenciu, ca o expresie a considerației de care Șeful cultului mozaic se bucură din partea autorităților de stat. Salutăm, de asemenea, cu bucurie prezența distinșilor reprezentanți ai celorlalte culte. Participarea domniilor lor la sărbătorirea noastră este încă o manifestare a bunelor legături ce există între toate cultele din țară.

În cuvîntul d-sale, d. Șef rabin a spus:

Parcă a fost ieri, cînd pe acest altar am primit binecuvîntarea părintelui meu, gaonul Avraam Arie Rosen, care mi-a pus minile pe cap în momentul culminant al vieții mele și a rostit acel: **יְרַכֵּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ** Dumnezeu să te binecuvînteze și să te păzească. Se aflau atunci în acest sfînt lăcaș distinși reprezentanți de stat, înalți prelați, delegați ai comunităților din toată țara. Am fost investit atunci cu această misiune sfîntă, de a păstori obștea evrească din România, care în anii fascismului și ai războiului fusese atît de greu încercată.

De atunci au trecut 25 de ani. **עָבְרוּ כִּיּוֹם אַחֲרָיו** În această zi festivă, în care s-au rostit cuvinte atît de măgulitoare la adresa persoanei mele și a celor înfăptuite în acest sfert de veac, mă gîndeam unde a-și putea găsi cuvintele pentru a exprima, alături de simțăminte și sim-

Eminența Sa dr. Moses Rosen mulțumesc pe această cale tuturor celor care i-au adresat felicitări cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la instalarea în funcția de Șef rabin al cultului mozaic din Republica Socialistă România.

La această sărbătorire participă ca invitați clerici ai cultului mozaic, precum și conducători ai comunităților mai mari din țară.

În cronica obștei noastre, cu un trecut istoric de peste 500 de ani, această zi va rămîne înscrisă cu litere de aur. Căci data de 20 iunie 1948, cînd reprezentanții autorizați ai comunităților din întreaga țară au hotărît ca tîrînal pe atunci dr. Rosen este, dintre toți, cel mai vrednic să fie păstorul nostru spiritual, constituie o dată memorabilă, punctul de pornire către toate înfăptuirile noastre de mai tîrziu. Iată de ce sărbătorirea noastră depășește cadrul acestui sfînt lăcaș, căci în acest ceas solemn alături de noi se află conducătorii și enoriașii celor aproape 70 de comunități ale noastre, miile de credincioși ai templelor și sinagogilor, întreaga colectivitate evrească din țară. Prin mine ele adresează un călduros *Laser koah*, respectuoase felicitări și urări de viață lungă, fericire și putere de muncă venerabilului și iubitelui nostru Șef-rabin și președinte dr. Moses Rosen.

Cunoscînd simțămintele de stimă adîncă, înaltă considerație și respect plin de admirație de care se bucură Eminența Sa în rîndurile conducătorilor și coreligionarilor din străinătate, cred că pot afirma că alături de noi se află în această zi comunitățile și marile organizații evreiești din lumea întreagă, și în mod deosebit conducerea și colaboratorii lui *Beit Hatzofim* din Israel, prestigioasă organizație în fruntea căreia se află de asemenea d. dr. Moses Rosen.

Cunoscînd simțămintele de stimă adîncă, înaltă considerație și respect plin de admirație de care se bucură Eminența Sa în rîndurile conducătorilor și coreligionarilor din străinătate, cred că pot afirma că alături de noi se află în această zi comunitățile și marile organizații evreiești din lumea întreagă, și în mod deosebit conducerea și colaboratorii lui *Beit Hatzofim* din Israel, prestigioasă organizație în fruntea căreia se află de asemenea d. dr. Moses Rosen.

Cunoscînd simțămintele de stimă adîncă, înaltă considerație și respect plin de admirație de care se bucură Eminența Sa în rîndurile conducătorilor și coreligionarilor din străinătate, cred că pot afirma că alături de noi se află în această zi comunitățile și marile organizații evreiești din lumea întreagă, și în mod deosebit conducerea și colaboratorii lui *Beit Hatzofim* din Israel, prestigioasă organizație în fruntea căreia se află de asemenea d. dr. Moses Rosen.

E un adevăr cunoscut și recunoscut că timpul este elementul care conferă dimensiuni reale evenimentelor cît și oamenilor chemați să le înfăptuiască. Timpul este criterul ultim, căci în

teza acestei activități. Unde, dacă nu în Toră noastră, pe care noi nu o citim doar, nu o studiem doar, ci este înșiși viața noastră? În ea găsim simțăminte și idei legate de evenimente, fie din viața personală, fie din cea colectivă. De aceea, nu este doar o simplă metodă omiletică a rabinilor de a interpreta evenimentele în lumina Torei, a pericopei biblice din săptămîna respectivă. De aceea, în fiecare an noi reluăm lectura ei cu sentimentul că ne găsim în fața a ceva *nou*, pentru că din ea respirăm actualitatea, eterna gamă a sentimentelor umane.

Îngăduiți-mi, dar, să amintesc că în săptămîna aceasta citim pericopa **וַיִּשְׁלַח** în care se pune chestiunea conducătorilor lui Israel și anume a celor adevărați și a celor falși. Cum se deosebește un adevărat conducător de unul fals? În pericopa din această săptămîna citim despre **כְּהֵנִי** cei 12 frunțași ai triburilor lui Israel care au fost trimiși de Moise să isodească Tara Făgăduitei. Ei au fost 12 la număr, dar numai doi dintre ei, Iosua și Calev, au știut să vadă și să redea ceea ce văzute în lumina adevărului, pentru că numai ei doi au știut să privească realitatea nu numai cu ochii trupului ci și cu cei ai spiritului. Celălți zece, care au avut alt unghi, s-au înșelat pe sine și pe cei care i-au trimis...

Asadar, misiunea oricărui adevărat conducător, de trimis al obștei, începe cu indicarea perspectivei sale, putînd să de a îndrumsa obștea pe calea cea adevărată. Aceste idei și simțăminte m-au animat în acea zi de 20 iunie 1948, cînd am fost instalat în funcția care și plină de răspundere — de Șef-rabin, același idei și simțăminte m-au animat în toți acești 25 de ani.

Anul 1948 a însemnat anul unor evenimente decisive atît pentru poporul român, cît și pentru poporul evreu. Este anul în care poporul român, liber și stăpîn pe soarta sa, pașise la faurirea vieții noi în republica atunci proclamată. Anul 1948 este totodată anul în care poporul evreu, care timp de două mii de ani a fost risipit în toată lumea și care ieșise amputat cu o treime din cumplita catastrofa a războiului și fascismului, și-a creat un stat propriu, Israel, recunoscut de marea familie a popoarelor libere. În același an 1948 și-a început activitatea o nouă conducere a obștei evreiești din România. În condițiile de atunci, se cerea din partea ei viziune, elan și credință, căci numai așa putea să învingă toate obstacolele, să refacă obștile distruse de război și urgia fascistă.

Drumul nu a fost ușor. Lăudat fie însă Dumnezeu că astăzi putem să ne înfățișăm cu un bilanț atît de bogat de înfăptuiri. Acesta este de altfel, cred eu, sensul acestei sărbători, care nu este consacrată numai unei persoane, ci obștei noastre întregi, înfăptuirilor sale din acest sfert de secol.

Am spus-o anul trecut în Israel, la sărbătorirea a 90 de ani de la înființarea așezărilor agricole Ros Pina și Rison Lezion și o spun din nou aici, în prezența conducătorilor comunităților noastre din toată țara: niciodată această obște nu s-a bucurat de o atît de largă libertate religioasă și de organizare, niciodată prestigiul comunității noastre, atît înăuntrul cît și în afară, nu a fost atît de ridicat iar respectul și dragostea pentru realizările noastre nu au fost atît de unanim exprimate și recunoscute.

Pentru toate acestea, cuvîne-se, dar, să exprimăm în primul rînd recunoștința noastră fierbinte Republicii Socialiste România, conducătorilor ei înțelepți, care prin politica de egalitate deplină și libertăți, inclusiv religioasă, acordată tuturor cetățenilor au creat condiții pentru toate aceste realizări.

Iată de ce, rămînd credincios religiei și tradiției noastre milenare sîntem în același timp cetățeni loiali ai țării în care ne-am născut, în care au trăit părinții și bunicii noștri, regimului ei socialist, care ne-a salvat viața și ne-a redat libertatea și demnitatea umană. În acest fel noi urmărim învățătura profeților noștri, care cu mii de ani în urmă ne-au adresat

Templul coral, 20 iunie 1973. — Vorbește Eminența Sa

Cuvîntul Eminenței Sale dl. Șef rabin dr. Moses Rosen

Îndemnul: **דְּרִישׁוּ בְּשֵׁלוֹם הָעִיר** Străduiți-vă pentru pacea cetății în care trăiți, căci de ea depinde existența voastră!

Colectivitatea evrească din România oferă cel mai elocvent răspuns la întrebarea pe care înșăși istoria a pus-o cu toată acuitatea în epoca noastră de mari transformări: poate exista o obște evrească credincioasă tradiției sale proprii în fața unui stat socialist? La această întrebare, realitatea din Republica Socialistă România răspunde cu un categoric da! Și aceasta datorită politicii înțelepte, profund umaniste, a guvernului țării, care se bucură de un atît de mare și pe deplin meritat prestigiu în lumea întreagă.

În continuare d. Șef rabin a spus: Recunoștința mea se îndreaptă către conducerea Departamentului Cultelor, în frunte cu d. președinte Dumitru Dogaru și vicepreședinte Gheorghe Nenciu, căruia îi mulțumesc pentru măgulitoare aprecieri făcute aici. Noi apreciem în mod deosebit faptul că la Departament găsim întotdeauna nu numai înțelegere și sprijin, nu numai aplicarea consecventă a politicii de stat, ci și multă omenie, oameni care se apropie cu multă bunăvoință de noi și problemele cultului și comunităților noastre.

Omagiul nostru de dragoste și recunoștință se îndreaptă către Prea Fericitul Patriarh Justinian, Întîistătorul Bisericii Ortodoxe Române, care pentru a treia oară în ultimii ani ne face marea cinste de a veni în mijlocul nostru și de a sărbători alături de noi momentele de seamă din viața obștei. Acum două săptămîni am avut bucuria să particip la sărbătorirea unui sfert de secol de la întronizarea Sa. Nu e numai o coincidență fericită, ci în acești 25 de ani între noi s-au statornicit trănicioare legături de frățietate, bazate pe stimă și prețuire reciprocă. Mărturisesc aici recunoștința mea pentru înțelegerea și îndrumarea înțeleaptă pe care le-am găsit de altă ori la Prea Fericirea Sa. Această înțelegere și apropiere între cultele din țară reprezintă și ea un rod fericit al politicii regimului socialist, care a pus capăt vrajbei și zădărniciilor pe care le întreprindeau și cultivau trecutele regimuri.

Exprim mulțumiri înalt Prea Sfințitului Sale Márton Áron, episcop catolic de Alba Iulia, care a binevoit să i-a parte la această festivitate. Cunoaștem nobilele simțăminte care l-au animat întotdeauna în exercițiul sacerdotului său și care și-au găsit expresia în gestul plin de curaj și noblete cînd, la 18 mai 1944, de pe amvonul catedralei catolice din Cluj pe atunci ocupat de fasciști, și-a ridicat glasul împotriva deportării evreilor la Auschwitz.

Mulțumirile mele se îndreaptă către toți înalții prelați, conducători de culte, care cinstesc astăzi sărbătorirea noastră.

Giurul meu se îndreaptă către colaboratorii mei din conducerea Federației și a comunităților din țară, către domni rabinii și deservenți de cult, către toți cei ce muncesc cu rîvnă pentru întreținerea și funcționarea așezămintelor noastre de cult și comunitare. În toate realizările noastre se află o părtică din contribuția fiecăruia dintre ei. Totuși le aduc vîile mele mulțumiri.

Dragostea mea se îndreaptă către tinerele vîlăstare ale obștei, către cursanții de Talmud Toră, către membrii admirabilului nostru cor religios, care a dat și mai mult strălucire acestei festivități. Ei sînt în centrul atenției noastre, căci ei sînt viitorul obștei. Fără ei, templele, sinagogile și toate celelalte așezăminte ale noastre nu ar avea mare preț.

Consider de a mea datorie să aduc un omagiu public soției mele, care în acești 25 de ani mi-a fost nu numai tovarășă devotată de viață ci și cel mai apropiat colaborator și sfătuitor. Ea a fost alături de mine la greu, m-a ajutat prin prezența, sfatul și îndemnul ei să găsig în mine însumi resursele necesare pentru a merge înainte. Realizările mele sînt deci și realizările ei.

Vorbuitorul a încheiat cu următoarele cuvinte:

Fie ca bunul Dumnezeu să binecuvînteze și de aici înainte lucrarea noastră, să binecuvînteze pe toți cei de față, obștea și patria noastră scumpă, Republica Socialistă România, să dăruiască pace lui Israel și omenirii întregi.

Cuvîntul d-lui Gheorghe Nenciu, vicepreşedintele Departamentului Cultelor

Participînd la această sărbătoare, ocazionată de împlinirea a 25 de ani de cînd Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. Moses Rosen îndrumă credincioşii mozaici din România, am deosebită plăcere de a-i transmite salutul şi felicitările cele mai călduroase din partea Departamentului Cultelor şi al meu personal, realizînd prin aceasta nu o îndatorire protocolară, ci dorinţa de a exprima respectul nostru pentru personalitatea sa remarcabilă şi totodată cinstea ce-i aducem pentru meritele sale de conducător bisericesc, care se bucură de o înaltă preţuire din partea noastră a tuturor.

Chemat la înaltă funcţie pe care o deţineţi într-o perioadă cînd poporul român, liber şi stăpîn pe soarta sa, a început opera edificării noii societăţi, Eminenţa Voastră domnule Şef rabin, aţi realizat o muncă asiduă pentru înţelegerea sensului uman al noilor structuri social-politice din ţara noastră şi aţi îndrumat şi antrenat clerul şi credincioşii mozaici pe făgaşul sprijinirii acestor realităţi.

Luciditatea şi sentimentul de responsabilitate cu care aţi înţeles destinele comunităţii Dv., în cadrul vieţii noi a poporului nostru, v-a oferit satisfacţia de a fi găsit răspuns atît pentru problemele religioase ale credincioşilor Dv. cît şi pentru sprijinirea imperativelor sociale ale ţării. Este o mare satisfacţie pentru activitatea unui om ca în faţa bilanşurilor intime sau a celor festive să poată spune ceea ce Dv. spuneţi la sărbătorirea a 20 de ani de păsătorie în fruntea cultului mozaic, în 1968: „Cu conştiinţa curată, senină, pot spune că nu mi-e ruşine cu nimic din tot ce am spus, din tot ce am predicat în aceşti 20 de ani”. Fără îndoială, aţi putea repeta cele de mai sus şi acum, la acest sfîrt de veac.

Este o mare satisfacţie pentru orice cetăţean devotat al ţării să se poată găsi prezent, cu conştiinţa lui şi cu eforturile lui, în tot ceea ce România a cîştigat şi a realizat în cele aproape trei decenii de viaţă nouă din istoria ei.

Cu vibraţie plină de dragoste, Dv. aţi mărturisit, nu odată, recunoştinţa Dv. şi a credincioşilor mozaici faţă de conducerea ţării. „Prin politica sa înţeleaptă şi plină de umanism, prin grija pe care o arată faţă de naţionalităţile conlocuitoare, ca şi faţă de cultele din ţară, guvernul ţării ne-a dat posibilitatea — spuneţi într-una din cuvîntările Dv. — de a avea o viaţă liberă, demnă, în condiţii de deplină egalitate cu toţi cetăţenii ţării. În acest fel, noi care în urmă cu două decenii, am fost doar stele rămăşiţe ale unei catastrofe îngrozitoare, am căpătat posibilitatea să ducem o viaţă normală”.

Imi stăruie în minte motivaţia atît de frumos formulată de Eminenţa Voastră într-unul din pasajele cuprinse în valoroasa lucrare „În lumina Torei”, cînd — referindu-vă la dragostea faţă de patria noastră comună, la devotamentul în atîtea rînduri manifestat — aţi scris: „Şi cum am putea să nu fim devotaţi unei ţări care ne-a acordat întreaga ei ospitalitate, de a cărei istorie ne-am legat de jumătate de mileniu, ţării căreia cei mai buni fii ai populaţiei evreieşti i-au adus contribuţia la dezvoltarea economică, culturală şi şi-au vărsat sîngele pentru libertatea ei? Cum să nu fim devotaţi acestei ţări, cu care ne-am împletit destinul, care a arătat şi arată înţelegere şi nobil umanism în politica ei internă şi internaţională?”

Am convingerea că această atitudine clară, deschisă şi sinceră faţă de problemele majore ale vieţii noastre sociale, opţiunea netă a Eminenţei Voastre pentru progresul scumpei noastre patrii, explică succesele pe care le-aţi obţinut în acest sfîrt de veac în calitate de conducător remarcabil de cult şi de cetăţean plin de răspundere.

Onorată asistenţă, Cunoaştem cu toţii meritele d-lui Şef rabin în cei 25 de ani de muncă în lupta pentru pace, în lupta pentru înfrăţirea dintre oameni şi popoare. Domnia sa şi-a spus cu tărie cuvîntul în apărarea dreptului oamenilor de a-şi fi viaţă demnă şi fericită şi a găsit cele mai puternice accente împotriva falsificării noţiunii de om şi a dezlanşării instincţelor animale; provocate de războaie.

Înţelegînd că orice cocoloşire a trecutului dureros, semănător de ură între oameni, poate împiedica stabilirea unui climat de respect şi înţelegere între popoare, Dv. sa a evocat suferinţa şi batjocura acelor timpuri şi a exprimat voinea omenirii de a trăi în pace, în bună stare şi progres. În cadrul multor conferinţe de pace şi mai ales în cuvîntul Dv. de şef religios, pe multe meridiane ale lumii aţi făcut să se audă aceste idei, menite să fie factori de unire şi de solidaritate umană.

Reţin, Eminenţa Voastră, ceea ce spuneţi Dv. la primirea şefilor de culte din România de către Preşedintele Consiliului de stat Nicolae Ceauşescu în anul 1968: „Dacă admiraţia noastră se amestecă cu aceea a tuturor cultelor

conlocuitoare pentru politica de libertate religioasă ce-o realizaţi, daţi-mi voie, respectate Domnule preşedinte, de a adăuga la acest minunat buchet omagial şi floarea unanimităţii respect de care se bucură România în întreaga opinie publică mondială, datorită politicii sale externe plină de înţelepciune şi străbătută de un spirit larg umanist”.

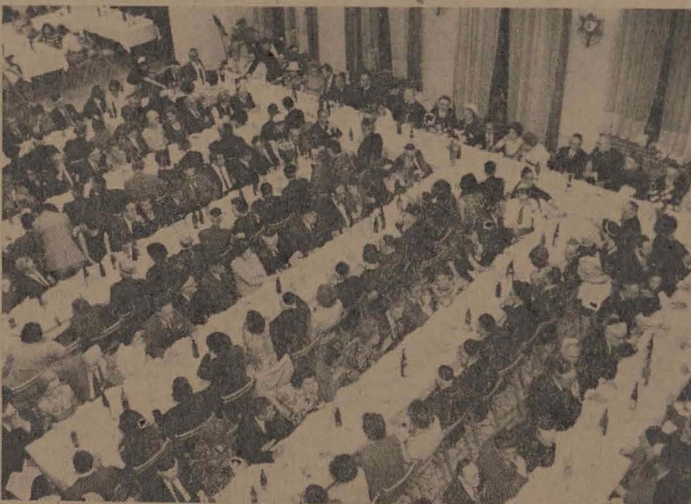
Dv., domnule Şef rabin, aţi tălmăcit oriunde v-aţi aflat principiile politicii duse de România, pentru apărarea dreptului la viaţă, independenţă şi suveranitate a tuturor popoarelor mari şi mici.

Dv. aţi reuşit să faceţi cunoscute realităţile vieţii religioase din România, să faceţi cunoscut actualul suflu înnoitor al ţării, idealurile noastre umaniste, chiar şi în cercuri unde prejudecăţile dăinuiau. Cursul cu care aţi făcut-o vă cinsteşte şi pune în evidenţă atitudinea unui om sincer cu el însuşi, pătruns de conştiinţa că numai cunoaşterea reală a oamenilor şi a popoarelor poate sluji bunicii lor înţelegeri.

Permiteţi-mi să subliniez, de asemenea, Eminenţa Voastră, aportul Dv. concretizat prin îndrumarea comunităţilor evreieşti-mozaice, de a lucra pentru înfrăţirea dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare.

Contribuţia Dv. la statornicirea bunelor relaţii între toate cultele care îşi desfăşoară liber viaţa lor în ţara noastră este binecunoscută. Prezenţa reprezentanţilor celorlalte culte, a Prea Fericitului Patriarh Justinian, a P.S. episcop Márton Áron, a d-lui episcop Klein şi a celorlalţi înalţi reprezentanţi ai cultelor la această solemnă festivitate este încă o expresie a dragostei cu care sînteţi înconjurat în climatul de astăzi, în care cultele din ţara noastră convieţuiesc.

Îngăduiţi-mi, Eminenţa Voastră, ca la acest pătrar de veac, reliefînd încă odată legătura organică între viaţa Dv. şi istoria acestor ani, să vă încredinţez încă odată de profunda noastră consideraţie şi să vă fac cele mai calde urări de sănătate şi viaţă lungă, cu noi şi rodnice realizări în activitatea Dv.

Aspect de la masa oficială

25 DE ANI DE SACERDOTIA EMINENŢEI SALE DL. ŞEF RABIN DR. MOSES ROSEN

TELEGRAME DE FELICITARE

D. prof. Dumitru Dogaru, preşedintele Departamentului Cultelor a adresat d-lui Şef rabin următoarea telegramă:

„Este pentru mine o deosebită plăcere ca la împlinirea a 25 de ani de la instalarea Dv. la conducerea cultului mozaic să vă transmit sincere felicitări, urări de sănătate, viaţă îndelungată şi de succes în activitatea D-voastră multiplă în care puneţi totdeauna mult suflet şi despre ale cărei aspecte pozitive importante am avut deseori prilejul să-mi exprim satisfacţia”.

D. Gheorghe Nenciu, vicepreşedintele Departamentului Cultelor a trimis următoarea telegramă:

„Împlinirea a 25 de ani de activitate la conducerea cultului mozaic ne oferă prilejul de a vă transmite sincera noastră consideraţie, odată cu urările cordiale de sănătate, viaţă îndelungată şi fericire.

Insufletirea cu care Eminenţa Voastră aţi promovat în mod continuu nobilul ataşament al personalului clerical şi al credincioşilor cultului mozaic pentru idealurile de progres ale poporului nostru, înţelegerea superioară cu care aţi sprijinit neobosit cultivarea relaţiilor frăţeşti dintre poporul român şi celelalte naţionalităţi conlocuitoare, constituie o vie şi valoroasă contribuţie la afirmarea înaltelor idealuri de pace şi umanism cărora poporul nostru le consacră toate forţele”.

Cuvîntul Prea Fericirii Sale Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Cu deosebită bucurie iau parte, astăzi, la sărbătorirea împlinirii a 25 de ani de la instalarea Eminenţei Voastre ca Şef rabin şi Conducător al Cultului Mozaic din Republica noastră Socialistă România.

Vă exprim, în numele Bisericii Ortodoxe Române şi al meu personal, călduroase felicitări pentru bogata activitate desfăşurată în curgerea pătrărului de veac încheiat şi Vă urez, din toată inima, continuarea acestei fecunde activităţi încă mulţi ani, pe îndeplinirea Jubileului de 50 de ani — cu binecuvîntarea Cei-lui Atotputernic.

Bucuria mea, de a evoca activitatea Eminenţei Voastre de pînă acum este cu atît mai mare, cu cît perioada în care ea este cuprinsă coincide aproape întocmai cu cei 25 de ani ai lucrării mele ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Coincidenţa aceasta grăieşte de la sine că misiunea noastră de lucrători în ogorul religios şi de îndrumători ai clerului şi credincioşilor noştri, în mijlocul aceluiaşi popor român şi în hotarele Patriei noastre comune, a înlesnit permanente contacte, consultări şi colaborări, între noi şi între conducătorii celorlalte Culte, ajungîndu-se la realizarea celui ecumenism practic local care a contribuit mult la crearea climatului de convieţuire paşnică şi co-operare constructivă în interiorul ţării.

Imi este plăcut să mărturisesc, şi cu acest prilej, că în tot acest timp am preţuit sincer prezenţa şi contribuţia Eminenţei Voastre la dezvoltarea colaborării între reprezentanţii Cultelor din ţara noastră şi la stabilirea de relaţii cu Bisericele şi Cultele de peste hotare.

Activitatea Eminenţei Voastre s-a desfăşurat, desigur pe plan religios, în cadrul Conducerii Cultului Mozaic, unde V-aţi cîştigat un prestigiu unanim recunoscut, prin calităţile intelectuale şi spirituale, prin cultura bogată, prin scrisul şi cuvîntul, prin dinamismul temperamentului Vostru.

Dar, în acelaşi timp, aţi contribuit şi la adlocirea şi aplicarea pe o scară mai largă a concepţiei religioase despre slujirea lui Dumnezeu şi a oamenilor. Aţi înţeles că, în localităţi izolate şi fatal strîmte şi egoiste, trebuie întreprinsă şi susţinută o lucrare umană, bazată pe conştiinţa unei răspunderi comune pentru garantarea libertăţii şi dreptăţii sociale tuturor oamenilor, pentru asigurarea condiţiilor unei vieţi mai bune şi uzurarea seferelor în lume.

Insufletit de aceste convingeri, aţi întreprins numeroase călătorii peste hotare, în timpul d-voastră, pe lingă obiectivele religioase, aţi căutat să slujiţi şi interesele patriotice ale poporului român, determinînd unele viitoare importante acordarea de ajutoare, sub formă de aparate şi instalatii perfecţionate, în scopul îngrijirii sănătăţii celor bolnavi.

Prin aceste acţiuni, întreprinse şi de reprezentanţii altor Culte, munca Eminenţei Voastre se încadrează în opera altruistă, umanitară, folositoare oamenilor şi binecuvîntată de Dumnezeu, pentru care meritaţi recunoştinţa tuturor.

În lumina acestor constatări şi consideraţii, sărbătorirea de astăzi se ridică la un nivel pîlduit, pe care-l dorim menţinut nemişcat în viaţa şi activitatea Cultelor religioase din ţara noastră.

Încheiînd cuvîntul meu, Vă reînnoiesc urările de viaţă îndelungată, în sănătate deplină şi putere, rugînd pe Dumnezeul Puterilor şi al Miliei „să vă trimită înţelepciunea din Sfintele Sale Ceruri, de lingă Tronul Slavei Sale, ca să Vă ajute în ostenele Voastre” (Întelepciunea lui Solomon, IX,10), spre a-L sluji cu vrednicie şi spre a îndruma şi de acum înainte pe şlojitorii şi credincioşii Comunităţilor Mozaice ca să-şi unească eforturile cu ale întregului popor român, pentru continua înflorire a Patriei noastre comune şi pentru realizarea înfrăţirii şi bunăvoinţei între oameni şi popoare.

Întru mulţi şi fericţi ani, Eminenţa Voastră!

Asistenţa la solemnitatea de la templul coral

Cuvîntul I.P.S. Episcop Márton Áron

Mă folosesc cu bucurie de această ocazie ca să iau parte la jubileul aniversării sfîrtului de veac de păsătorie a Eminenţei Sale dr. Moses Rosen.

Înainte de toate, Vă salut ca pe fiul şi ca pe un dîntre conducătorii spirituali distinşi ai acestui popor prin mijlocirea căruia am primit revelaţia lui Dumnezeu din Legea Veche. Biserica noastră recunoaşte şi învaţă oficial că începutul credinţei şi al destinaţiei ei, după planurile tainice ale minturilor divine, se află deja la Patriarhi, la Moise şi la Profeţi. Ea mărturiseşte că toţi creştinii sînt fiii lui Avram prin credinţă, şi nu uită nici aceea că ea se hrăneşte din rădăcinile celui mîslin în care au fost altoite ramurile popoarelor.

La comemorarea a 20 de ani de la alegerea Domniei Voastre, aţi spus următoarele: „Acum 20 de ani, cînd, mi s-a încredinţat misiunea sfîntă de a păsători obştea noastră, în faţa mea se afla un munte, pe care trebuia să-l urc. Acest urcuş nu era deloc uşor”. N-a fost uşor, deoarece Domnia Voastră a trebuit să porţi de jos, din valea adîncă a suferinţelor, a durerilor, a umiliţiilor şi a trebuit să întăreşti credinţa aceluia, pe care l-aţi luat în grija păsătoririi Domniei Voastre, care au simţit tamentul inuman pe pielea lor proprie. Aţi reuşit să străbateţi acest drum greu. V-a ajutat credinţa puternică şi atunci puteaţi spune pe bună dreptate ceea ce puteţi repeta şi acum, la piatra de hotar al sfîrtului de veac: „Cu toată smerenia şi cu întreaga mea fiinţă, mulţumesc lui Dumnezeu că am izbutit să urc şi să mă menţin pe culmea cea sfîntă, despre care psalmistul spune că e accesibilă celui care are mîini curate şi inimă smerită, pură”.

Tot atunci aţi repetat fraza frumoasă a distinsului D-voastră predecesor, dr. Iacob Némrower: Rabinul este în acelaşi timp santinele tradiţiei vremurilor de odinioară şi cronicul vremurilor ce vor veni”.

Acum 25 de ani, Domnia Voastră, în împrejurări extraordinare de grele, aţi luat asupra Domniei Voastre această sarcină dublă. Acum, cînd Vă felicităm pentru rezultatele excepţionale, Vă salutăm cu dragoste frăţească şi dorim ca viitorii 25 de ani din activitatea pastorală a Domniei Voastre să fie un răstimp bogat în rezultate, fără greutăţi, plin de pace şi fericire.

Cuvîntul d-lui Emil Sechter, secretar general al F.C.E.M.

În numele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti Mozaice din Republica Socialistă România am deosebită cinste să deschid această festivitate, spre a aniversa un eveniment de seamă în viaţa obştei evreieşti din România: împlinirea a 25 de ani de la instalarea Eminenţei Sale domnului dr. Moses Rosen în funcţia de înaltă răspundere de Şef-rabin al cultului mozaic.

Sîntem fericiti să salutăm prezenţa d-lui vicepreşedinte al Departamentului Cultelor, d. Gheorghe Nenciu, ca o expresie a consideraţiei de care şeful cultului mozaic se bucură din partea autorităţilor de stat. Salutăm, de asemenea, cu bucurie prezenţa distinşilor reprezentanţi ai celorlalte culte. Participarea domniilor lor la sărbătorirea noastră este încă o manifestare a bunelor legături ce există între toate cultele din ţară.

În cuvîntul d-sale, d. Şef rabin a spus:

Parcă a fost ieri, cînd pe acest altar am primit binecuvîntarea părintelui meu, gaonul Avraam Arie Rosen, care mi-a pus mîinile pe cap în momentul culminant al vieţii mele şi a rostit acel: **יְבָרַכְךָ ה' אלהיך** Dumnezeu să te binecuvînteze şi să te păzească. Se aflau atunci în acest sfînt lăcaş distinşi reprezentanţi de stat, înalţi prelaţi, delegaţi ai comunităţilor din toată ţara. Am fost investit atunci cu această misiune sfîntă, de a păsători obştea evreiască din România, care în anii fascismului şi ai războiului fusese atît de greu încercată.

De atunci au trecut 25 de ani. **כָּרַב אֶתְמוֹל** În această zi festivă, în care s-au rostit cuvinte atît de măgulitoare la adresa persoanei mele şi a celor înfăptuite în acest sfîrt de veac, mă gîndeam unde a-şi putea găsi cuvintele pentru a exprima, alături de simţăminte şi sim-

Eminenţa Sa dr. Moses Rosen mulţumeste pe această cale tuturor celor care i-au adresat felicitări cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la instalarea în funcţia de Şef rabin al cultului mozaic din Republica Socialistă România.

teza acestei activităţi. Unde, dacă nu în Toră noastră, pe care noi nu o citim doar, nu o studiem doar, ci este înşişi viaţa noastră? În ea găsim simţăminte şi idei legate de evenimente, fie din viaţa personală, fie din cea colectivă. De aceea, nu este doar o simplă metodă omiletică a rabinilor de a interpreta evenimentele în lumina Torei, a pericopei biblice din săptămîna respectivă. De aceea, în fiecare an noi reluăm lectura ei cu sentimentul că ne găsim în faţa a ceva *nov*, pentru că din ea respirăm actualitatea, eterna gamă a sentimentelor umane.

Îngăduiţi-mi, dar, să amintesc că în săptămîna aceasta citim pericopa שלח על care se pune chestiunea conducătorilor lui Israel şi anume a celor adevăraţi şi a celor falşi. Cum se deosebeşte un adevărat conducător de unul fals? În pericopa din această săptămîna citim despre **בְּרִגְלֵי** cei 12 frunzaşi ai triburilor lui Israel care au fost trimişi de Moise să isodească **אֶרֶץ כְּנָעַן** Făgăduinţele. Ei au fost 12 la număr, dar numai doi dintre ei, Iosua şi Calev, au ştiut să vadă şi să redea ceea ce văzute în lumina adevărului, pentru că numai ei doi au ştiut să privească realitatea nu numai cu ochii trupei şi ci cu cei ai spiritului. Celălalt zece, care au avut alt unghi, s-au înşelat pe sine şi pe cei care i-au trimis...

Aşadar, misiunea oricărui adevărat conducător, de trimis al obştei, începe cu indicaţia **וְיָרִיתֶם** Să ştiţi să priviţi... De felul cum ştie să privească, de optica sa adevărată depinde perspectiva sa, putîndu-se de a îndruma obştea pe calea cea adevărată. Aceste idei şi simţăminte m-au animat în acea zi de 20 iunie 1948, cînd am fost instalat în funcţia grea şi plină de răspundere — de Şef-rabin, aceeaşi idei şi simţăminte m-au animat în toţi aceşti 25 de ani.

Anul 1948 a însemnat anul unor evenimente decisive atît pentru poporul român, cît şi pentru poporul evreu. Este anul în care poporul român, liber şi stăpîn pe soarta sa, paşise la sfîrşitul vieţii noi în republica atunci proclamată. Anul 1948 este totodată anul în care poporul evreu, care timp de două mii de ani a fost risipit în toată lumea şi care ieşise amputat cu o treime din cîmplita catastrofa războiului şi fascismului, şi-a creat un stat propriu, Israel, recunoscut de marea familie a popoarelor libere. În acelaşi an 1948 şi-a început activitatea o nouă conducere a obştei evreieşti din România. În condiţiile de atunci, se cerea din partea ei viziune, elan şi credinţă, căci numai aşa putea să învingă toate obstacolele, să refacă obştile distruse de război şi urgia fascistă.

Drumul hu a fost uşor. Lăudat fie înşă Dumnezeu că astăzi putem să ne înfăptuim cu un bilanţ atît de bogat de înfăptuiri. Acesta este de alfel, cred eu, sensul acestei sărbători, care nu este consacrată numai unei persoane, ci obştei noastre întregi, înfăptuirilor sale din acest sfîrt de secol.

Am spus-o anul trecut în Israel, la sărbătorirea a 90 de ani de la înfiinţarea aşezărilor agricole Ros Pina şi Rîşon Lezion şi o spun din nou aici, în prezenţa conducătorilor comunităţilor noastre din toată ţara: nicodată această obşte nu s-a bucurat de o atît de largă libertate religioasă şi de organizare, nicodată prestigiul comunităţii noastre, atît înăuntrul ei şi în afară, nu a fost atît de ridicat iar respectul şi dragostea pentru realizările noastre nu au fost atît de unanim exprimate şi recunoscute.

Pentru toate acestea, cuvînesc, dar, să exprimăm în primul rînd recunoştinţa noastră fierbinte Republicii Socialiste România, conducătorilor ei înţelepţi, care prin politica de egalitate deplină şi libertăţi, inclusiv religioasă, acordate tuturor cetăţenilor au creat condiţii pentru toate aceste realizări.

Iată de ce, rămînd credincioşi religiei şi tradiţiei noastre milenare sîntem în acelaşi timp cetăţeni loiali ai ţării în care ne-am născut, în care au trăit părinţii şi bunicii noştri, regimului ei socialist, care ne-a salvat viaţa şi ne-a redat libertatea şi demnitatea umană. În acest fel noi urmăm învăţătura profeţilor noştri, care cu mii de ani în urmă ne-au adresat

îndemnul: **דְּרִשׁוּ בְּשִׁלּוֹם הָעִיר** Străduiţi-vă pentru pacea cetăţii în care trăiţi, căci de ea depinde existenţa voastră!

Colectivitatea evreiască din România oferă cel mai elocvent răspuns la întrebarea pe care înşişi istoria a pus-o cu toată acuitatea în epoca noastră de mari transformări: poate exista o obşte evreiască credincioasă tradiţiei sale proprii în cadrul unui stat socialist? La această întrebare, realitatea din Republica Socialistă România răspunde cu un categoric da! Şi aceasta datorită politicii înţelepte, profund umaniste, a guvernului ţării, care se bucură de un atît de mare şi pe deplin meritat prestigiu în lumea întreagă.

În continuare d. Şef rabin a spus: Recunoştinţa mea se îndreaptă către conducerea Departamentului Cultelor, în frunte cu d. preşedinte Dumitru Dogaru şi vicepreşedinte Gheorghe Nenciu, cărora îi mulţumesc pentru măgulitoare aprecieri făcute aici. Noi apreciem în mod deosebit faptul că la Departament găsim întotdeauna nu numai înţelegere şi sprijin, nu numai aplicarea consecventă a politicii de stat, ci şi multă omenie, oameni care se apropie cu multă bunăvoinţă de noi şi problemele cultului şi comunităţilor noastre.

Omagiul nostru de dragoste şi recunoştinţă se îndreaptă către Prea Fericitul Patriarh Justinian, Întîistătorul Bisericii Ortodoxe Române, care pentru a treia oară în ultimii ani ne face marea cinste de a veni în mijlocul nostru şi de a sărbători alături de noi momentele de seamă din viaţa obştei. Acum două săptămîni am avut bucuria să particip la sărbătorirea unui sfîrt de secol de la întronizarea Sa. Nu e numai o coincidenţă fericită, ci în aceşti 25 de ani între noi s-au statornicit trinitate legături de frăţietate, bazate pe stimă şi preţuire reciprocă. Mărturisesc aici recunoştinţa mea pentru înţelegerea şi îndrumarea înţeleaptă pe care le-am găsit de atîtea ori la Prea Fericirea Sa. Această înţelegere şi apropiere între toate cultele din ţară reprezintă şi ea un rod ferit al politicii regimului socialist, care a pus capăt vrajbei şi zizaniilor pe care le întreprinsese şi cultivau trecutele regimuri.

Exprim mulţumiri înalte Prea Sfinţiei Sale Márton Áron, episcop catolic de Alba Iulia, care a binevoit să ia parte la această festivitate. Cunoaştem nobilele simţăminte care l-au animat întotdeauna în exerciţiul sacerdotului său şi care şi-au găsit expresia în gestul plin de curaj şi noblete cînd, la 18 mai 1944, de pe amvonul catedralei catolice din Cluj pe atunci ocupat de faşisti, şi-a ridicat glasul împotriva deportării evreilor la Auschwitz.

Mulţumirile mele se îndreaptă către toţi înalţii prelaţi, conducători de culte, care cinstesc astăzi sărbătorirea noastră.

Gîndul meu se îndreaptă către colaboratorii mei din conducerea Federaţiei şi a comunităţilor din ţară, către domnii rabinii şi deservenţi de cult, către toţi cei ce muncesc cu rîvnă pentru înţelegerea şi funcţionarea aşezămintelor noastre de cult şi comunitare. În toate realizările noastre se află o părţi din contribuţia fiecăruia dintre ei. Toturor le aduc viile mele mulţumiri.

Dragostea mea se îndreaptă către tineretea vîrstare ale obştei, către cursanţii de Talmud Toră, către membrii admirabilului nostru cor religios, care a dat şi mai multă strălucire acestei festivităţi. Ei sînt în centrul atenţiei noastre, căci ei sînt viitorul obştei. Fără ei, templele, sinagogile şi toate celelalte aşezăminte ale noastre nu ar avea mare preţ.

Consider de a mea datorie să aduc un omagiu public soţiei mele, care în aceşti 25 de ani mi-a fost nu numai tovarăş devotată de viaţă ci şi cel mai apropiat colaborator şi sfătuitor. Ea a fost alături de mine la greu, m-a ajutat prin prezenţa, sfatul şi îndemnul ei să găsesc în mine însumi resursele necesare pentru a merge înainte. Realizările mele sînt deci şi realizările ei.

Vorbitorul a încheiat cu următoarele cuvinte:

Fie ca bunul Dumnezeu să binecuvînteze şi de aici înainte lucrarea noastră, să binecuvînteze pe toţi cei de faţă, obştea şi patria noastră scumpă, Republica Socialistă România, să dăruiească pace lui Israel şi omenirii întregi.

Templul coral, 20 iunie 1973. — Vorbeşte Eminenţa Sa

Cuvîntul Eminenţei Sale dl. Şef rabin dr. Moses Rosen

În cuvîntul d-sale, d. Şef rabin a spus:

Parcă a fost ieri, cînd pe acest altar am primit binecuvîntarea părintelui meu, gaonul Avraam Arie Rosen, care mi-a pus mîinile pe cap în momentul culminant al vieţii mele şi a rostit acel: **יְבָרַכְךָ ה' אלהיך** Dumnezeu să te binecuvînteze şi să te păzească. Se aflau atunci în acest sfînt lăcaş distinşi reprezentanţi de stat, înalţi prelaţi, delegaţi ai comunităţilor din toată ţara. Am fost investit atunci cu această misiune sfîntă, de a păsători obştea evreiască din România, care în anii fascismului şi ai războiului fusese atît de greu încercată.

De atunci au trecut 25 de ani. **כָּרַב אֶתְמוֹל** În această zi festivă, în care s-au rostit cuvinte atît de măgulitoare la adresa persoanei mele şi a celor înfăptuite în acest sfîrt de veac, mă gîndeam unde a-şi putea găsi cuvintele pentru a exprima, alături de simţăminte şi sim-

Eminenţa Sa dr. Moses Rosen mulţumeste pe această cale tuturor celor care i-au adresat felicitări cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la instalarea în funcţia de Şef rabin al cultului mozaic din Republica Socialistă România.

(Continuare în pag. VIII-a)

Cuvîntul d-lui Emil Sechter

(Urmare din pag. a VII-a)

scurgerea sa implacabilă reține doar ceea ce a fost cu adevărat important, adică ceea ce simplită conține, corectând astfel optica oamenilor. Există, însă, situații și evenimente cu semnificații atât de pregnante, încât nu mai au nevoie de vreo altă atestare: ele sînt percepute din capul locului drept fapte capitale și ca atare trec de la dreptul din viață în istorie.

O asemenea epocă constituie pentru noi, evreii, acest sfert de veac cuprins între 1948—1973. Este perioada post-Auschwitz cînd poporul nostru, amputat cu o treime, a găsit în sine resursele și vitalitatea necesare pentru a începe — în Israel și în țările răspîndirii — o viață nouă. Pe drept cuvînt se consideră că de la dărîmarea celui de al doilea templu și pînă în zilele noastre nu există altă perioadă comparabilă cu cea reprezentată de ultimul sfert de veac.

Această perioadă este definitorie și pentru obștea evreiască din România. Transformările revoluționare operate în țară în acest sfert de secol au avut, cum era și firesc, consecințe directe și asupra noastră. În fața cultului, a credințelor, în fața obștei evreiești din țară s-a pus cu toată acuitatea chestiunea de a se întregi în mod cînst și demn în noua societate socialistă în construire, de a-și duce mai departe existența într-un nou context istoric.

Acest delicat proces de adaptare și integrare cerea discernămint, tact, o judecată lucidă și sinceră, iar mai presus de toate capacitatea de a înțelege și de a trage concluziile juste din ireversibile fapte istorice. Din fericire, obștea evreiască din România a găsit în sine însăși toate aceste resurse. Și aceasta în primul rînd pentru că a avut norocul de a avea în frunte conducătorul la înălțimea misiunii acestei perioade.

Ar fi nevoie de prea mult timp spre a vorbi despre darurile cu care Dumnezeu l-a înzestrat din belșug, despre înțelepciunea, tactul, dragostea de oameni și uriașa d-sale putere de muncă. La toate acestea se adăuga o vastă cultură religioasă și laică, cunoașterea perfectă a mai multor limbi, precum și o forță de expresie și de convingere cu totul remarcabile, care l-au făcut cunoscut ca un orator desăvîrșit și un apreciat publicist.

Mai presus de toate, însă, considerăm necesar ca în acest ceas aniversar să relevăm ceva cu adevărat esențial prin amploare și consecințe. Anume, dorim să consemnăm aici, atît pentru coreligionarii noștri cit și pentru istoricul de mîine al obștei, că Eminența Sa d. Șef-rabin este arhitectul care nu numai a gîndit și a schitat, dar a și transpus în fapt ideea unei colectivități evreiești cu un îndelungat trecut istoric, care păstrîndu-și credința, instituțiile și tradiția proprie să fie în același timp parte componentă, cu drepturi și îndatoriri egale, a noii societăți socialiste. Mesajul său primordial, pe care nu numai l-a proclamat, dar la a cărui împlinire nu a ostenit a trudi în acest lung răstimp, a fost că nu există nici o contradicție între a rămîne bun evreu, atașat de credința și valorile spirituale proprii și a fi cetățean devotat și loial țării și regimului socialist.

Sub îndrumarea înțeleaptă a Eminenței Sale, obștea noastră a dovedit în fapt că existența unei comunități evreiești în condițiile societății socialiste este perfect posibilă, că nu există nici o contradicție între socialism și apartenența demnă la comunitatea evreiască din care faci parte. Această idee de cea mai mare însemnătate, verificată în practica unui sfert de veac, a devenit azi bunul comun al lumii evreiești contemporane. Eminenței Sale îi revine meritul de a fi gîndit printre cei dintîi această idee și nu doar de a fi enunțat-o, ci de a fi contribuit în cea mai largă măsură la traducerea ei în viață.

Acestei judecăți clare, lipsite de orice echivoc, aflată la baza întregii activități, îi datorăm absolut toate înfăptuirile cu care ne bucurăm și ne mindrim azi.

Toate acestea explică perfect de ce eminentul nostru conducător spiritual este considerat azi în mod unanim una din personalitățile proeminente ale iudaismului contemporan. Acest lucru îl afirmă, între alții, doctorul Nahum Goldman, președintele Congresului Mondial Evre-

iesc, care scrie: „Șef-rabinul Rosen ocupă în generația contemporană iudaică o poziție excepțională.

În acești termeni elogiși se exprimă despre Eminența Sa președintele Congresului Mondial Evreiesc și în același fel toate personalitățile conducătoare evreiești, religioase și laice, contemporane.

Dar ceea ce definește cel mai bine acest sfert de secol de păstorie sînt faptele. Ele sînt, evident, mai convingătoare decît cuvintele, pe care de fapt le și înlocuiesc cu succes. Să recurgem așadar, la ele spre a evoca, fie și foarte sumar, înfăptuirile acestei perioade.

Reorganizarea celor aproape 70 de comunități ale noastre pe baze trainice și în spiritul tradiției străvechi; organizarea a peste 20 de cursuri de învățămînt religios (Talmud-Tora) în cadrul principalelor comunități; întregirea în bune condițiuni și restaurarea lăcașelor noastre de rugăciune — temple și sinagogi; asigurarea alimentației rituale a coreligionarilor din toată țara; grija pentru cerințele lor spirituale prin editarea „Revistei cultului mozaic”, a Luah-ului și a volumului „În lumina Torei”; îngrijirea pioasă a cimitirelor unde și-au aflat odihnă veșnică înaintașii noștri — iată atîtea domenii ale activității de cult și comunitare în care sfatul, îndrumarea, exemplul Eminenței Sale au avut rolul determinant.

Unul dintre cele mai frumoase capitole din această perioadă îl constituie, fără îndoială, activitatea socială de asistență a coreligionarilor bătrîni, bolnavi, în imposibilitate de a munci, cei mai mulți victime ale prigoanei fasciste. Această activitate cu profunde semnificații religioase, etice și general-umane a fost inițiată și condusă nemijlocit de Eminența Sa. Cu sprijinul generos al „Joint”-ului și cu înțelegerea profund umanistă a guvernului român, Federația realizează ajutorarea cu bani, alimente, îmbrăcăminte, asistență medicală și farmaceutică etc. a unui număr de circa 10 000 coreligionari. De o mare eficiență sînt cele 10 restaurante rituale ale noastre, unde oricare coreligionar poate lua o masă consistentă în condiții civilizate, indiferent dacă plătește sau nu costul ei.

Această nobilă acțiune de asistență socială se face cu respectarea demnității umane a celor asistați, cu discreție și tact, așa cum ne-a indicat păstorul nostru spiritual. Datorită amplitudinii și felului în care este desfășurată, putem afirma cu deplină certitudine că astăzi nu există coreligionari în țară care să nu aibă ce mîncă, să suferă de frig sau să se simtă părăsiți la nevoie. Această afirmație constituie, credem, în sine un frumos omagiu pe-l putem aduce în această zi Eminenței Sale.

Relevînd toate acestea nu putem să nu aducem omagiu nostru distinsei doamne Rosen, care-i este nu numai o soție devotată ci și cel mai apropiat colaborator. Personalitatea d-sale ne amintește de figuri feminine remarcabile din trecutul nostru, ca de pildă de Rahel, soția cea plină de abnegație a lui rabi Akiva, sau de Beruria, soția lui rabi Meir, a cărei viață a fost o continuă dăruire, din umbră, plină de discreție, pentru idealul nobil al soțului și totodată maestrului ei. În tot acest lung răstimp, d-na Rosen a stat alături de eminentul ei maestru și sot, l-a secundat și l-a inspirat în toate acțiunile ale căror roade le sărbătorim azi. Iată de ce sărbătoarea de azi este deopotrivă și sărbătoarea d-sale.

M-am permis să încep acest cuvînt festiv cu o referire la judecata istoriei. Fie-mi îngăduit să închei în același fel.

După cum e cunoscut, în fața istoriei contează faptele, istoria e laconică, ea reține doar esențialul. Și lucrul cel mai esențial sînt faptele. Fără a deveni pragmatici nu putem să nu recunoaștem că rezultatele concrete și practice sînt ceea ce confirmă sau nu intențiile și faptele oamenilor. Din fericire, bilanțul bogat în înfăptuiri al acestui sfert de secol ne îndrituiește să afirmăm că drumul pe care obștea noastră a mers în tot acest răstimp sub conducerea și îndrumarea Eminenței Sale a fost întru totul just. Truda domniei sale a dat și da zi de zi roade bogate și binecuvîntate. Sub îndrumarea d-sale înțeleaptă și clarvăzătoare avem certitudinea că și de aici înainte vom avea bucuria de a adăuga mereu alte înfăptuiri în toate domeniile vieții de cult, comunitare și sociale.

Plecarea în Israel a Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen

În ziua de 21 iunie a.c. a părăsit țara plecad în Israel Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești din România. Domnia sa va lua parte la lucrările executive mondiale a Congresului Mondial Evreiesc și la cele ale comitetului de conducere al lui *Beit Hafeitzot*, al cărui președinte este.

Pe aeroportul internațional Otopeni au venit să-l conducă domnii: *Emil Sechter*, secretar general al F.C.E.M.; prim-rabin *I. M. Marilus*; *Martin Bălaș*, președinte secției administrative a Federației; *M. Herșcovici*, președintele secției de asistență; președinți de temple și sinagogi, enoriași.

A fost de față reprezentantul Departamentului Cultelor.

• stiri stiri

DESCOPERIRILE DE LA TIMNA

La Muzeul mineritului din Bochum poate fi vizionată pînă la sfîrșitul lunii iunie expoziția „Timna — valea aramei biblice”. Exponatele sînt rezultatul săpăturilor efectuate timp de 12 ani în valea Timnei de către o expediție arheologică. Instalațiile primitive găsite au permis reconstituirea începuturilor tehnologiei metalurgiei și evoluția ei pe o perioadă de cîteva milenii, pînă în evul mediu. Săpăturile au scos la iveală cuptoare de topit din diferite epoci.

În expoziție se pot vedea minereuri, zgură, instrumente de săpat și de pregătire a minereurilor, cuptoare în original. Săpăturile au înregistrat un mare succes prin descoperirea unui templu al minelor, dedicat zeiței Hathor. Templul, construit inițial de faraoni, a fost preluat mai tîrziu de către triburile medianite și transformat într-un tabernacol. Acest tabernacol provine din perioada exodului și este de mare importanță pentru istoria biblică. În jurul templului s-au găsit mii de obiecte diferite și foarte multe inscripții care permit să se stabilească existența în timp a diferitelor așezări. Templul și obiectele găsite sînt de o importanță deosebită pentru înțelegerea mai bună a fazei de formare a poporului evreu.

Punctul central al expoziției îl formează macheta templului din faza medianită; zece vitrine conțin ofrande găsite în jurul templului. Rezultatele cercetărilor arheologice efectuate la Timna sînt considerate de experți de o importanță deosebită pentru cunoașterea culturii materiale și spirituale din perioada biblică.

VITRALIILE LUI MARC CHAGALL

Șase din vitraliile lucrate de Marc Chagall la sinagoga Hadassa a spitalului Ein Kerem din Ierusalim sînt reproduse pe o serie de timbre poștale israeliene. Altă serie, înfățișînd celelalte șase vitralii va fi emisă în curînd.

1900 ANI MASADA

În vîrfurile fortăreței Masada a avut loc o ceremonie religioasă pentru comemorarea a 1900 de ani de la căderea fortăreței și de la sfîrșitul tragic al celor 960 de componenți ai garnizoanei care au

preferat moartea decît să cadă în mîinile cuceritorilor.

CINSTIREA UNUI OM DREPT

În cadrul acțiunilor întreprinse de Yad Vașem, d-na Anni Norfer din Berlin a plantat un pom pe *Aleui celor dreți*, în memoria tatălui ei, Theodor Görner, care în timpul celui de al doilea război mondial a salvat viața a două femei.

UN MARTOR AL HOLOCAUSTULUI

Scriitorul H. G. Adler, cronicarul persecuțiilor suferite de evrei în timpul nazismului, a fost ales președinte al secției PEN a scriitorilor de limbă germană din Londra. Este al 8-lea președinte al acestei secții, care la înființarea sa, în anul 1934, a avut ca președinte de onoare pe Thomas Mann și ca președinte pe Heinrich Mann.

H. G. Adler este autorul unui mare număr de cărți în care a redat experiența sa din cinci lagăre de concentrare naziste și coautorul volumului „Auschwitz — mărturie și relatări”.

CĂRȚILE AU RĂMAS

Editura Röderbergverlag și Uniunea celor prizonizi de regimul fascist au organizat la Casa de cultură din orașul Frankfurt pe Main (R.F.G.) „Săptămîna cărții antifasciste”. Expoziția care cuprinde 1 200 de cărți a fost ocazionată de comemorarea a 40 de ani de la arderea de către nazisti a unui mare număr de cărți, la 10 mai 1933. Sînt expuse desene, afișe, cărți și discuri. Concomitent cu expoziția, la cinematograful central din Frankfurt s-au organizat „Zilele filmului antifascist”.

MELODIILE LUI BYRON

Ziaristul Joachim Hemmerle a ținut la Mannheim (R.F.G.) o conferință despre poetul englez Byron și creația sa „Melodii ebraice”. După cum se știe, Byron a arătat un interes deosebit de Bibliei și la invitația compozitorului Isaac Nathan a compus textele la melodii acestuia, care au apărut sub denumirea de „Melodii ebraice”, în anul 1815. Dintre acestea, cele mai cunoscute sînt „Distrugea lui Senaherib” și „Plîngi pentru cei ce-au plîns la rîul Babilonului”.

פון דער רעדע פון רב הכולל שליט"א

(10 פון 11 זייט)

קיבוץ וואס זאל געטריי זיין דער אייגענער טראדיציע אין ראם פון א סאציאליסטישער מדינה אויף אט דער קראפט האט די רעאלי-טעט פון דער סאציאליסטישער רעפובליק רומע-ניע געענטפערט מיט א קאטעגארישן יא! און אסאך אדאקטאר קלוגער, טיף מענטשלעכער פאליטיק מונעס דער וועלטלעכע געניטס פון ארא-גרויסן און מיט רעכט פארדינטן פרעסטיזש אין דער גאנצער וועלט.

ווייטער האט דער רב הכולל שליט"א געזאגט: מיין אנערעכענונג איז געווענדט צו דער אנפירונג פון רעליגיע'דיגער פארטאמאנענט, בראש מיטן פרעזידענט דומיטרו דאגארן און ווייטער פרעזידענט גענעטש, וועמען איר דאנקט פאר די שבתים וואס ער האט דא ארויסגעזאגט. מיר שעהן באוונדערט דעם פאקט וואס ביים דעפארטאמענט געפינען מיר תמיד נישט נאר פארשטענדעניש און שטיצע, נישט נאר דאס קאנסעקווענט אנווענדן פון דער מדינה פאליטיק, נאר אויך פיל הומאניזם, מענטשן וואס דערנענטערן זיך מיט פיל גוטן ווילן צו אונז, צו אונזערע רעליגיעזע און קהלה'שע פראבלעמען.

אונזערע שטעלונג און אנערעכענונג איז גע-ווענדט צום פאטריארך יוסטיניאן דער ראש פון דער רומענישער ארטאדאקסישער קירח, וועל-כער האט שוין צום דריטן מאל אין די לעצטע יאר אונז אנגעטון דעם כבוד צו קומען צו אונז און צו פירן צוזאמען מיט אונז די וויכטיקע מאמענטן פון אונזער קהלה'לעכן צוריק מיט צוויי וואכן האב איר געהאט א פרייד זיך צו באטייליקן אין דער פייערונג פון א פערטילארהונדערט יונגסן פון אינסטאלירט געהאן אויף זיין אטא, דאס איז נישט נאר א גליקלעכער צופאל, נאר במשך די 25 יאר האט זיך צווישן אונז איינגעשטעלט א רועה'דיקע ברידערלעכע פארבינדונג, אויפן יסוד פון קעגנזייטיקער ערונג און שטעלונג. איר זאגט ארויס מיין אנערעכענונג פאר דער פארשטענ-דעניש און קלוגע עצות וואס איר האב ביז אים אויף מאל גענומען, אס דער פארשטענדעניש און דערנענטערונג צווישן אלע קולטן פונעם לאנד איז אויך א גליקלעכער פרוכט פון דער פאליטיק פון סאציאליסטישן רעזשים, וועלכער האט א סוף געמאכט צו דער שנאה און העכצונג וואס איז געפלעגט געווארן דורך די אמאליקע רעזשימען.

איר דריק אויס מיין דאנקבארקייט פארן קא-

טילישן בישאף מארטאן אראן, וועלכער האט באווייליקט זיך צו באטייליקן אין אט דער פייערונג. מיר קענען זינען איידעל געסילן וואס האבן אים חמיד באגייסטערט אין אויספירן זיין אויפגאבע און וועלכע האט געמונען דעם אוסדרוק אין דעם מוטיקן און איידעלעם זעסט, ווען אין 18טן אויגוסט 1944 האט ער אויסגע-טראטעט אין דער קאטוילישער קאטעדראלע פון קלוזש, וואס איז געווען אקופירט פון די פאר-שיסטן, און האט אויסגעוויקלט זיין קול קעגן דעם דעפארטירן די יידן קיין אויסווייז.

מינע דאנקען זענען געווענדט פון אלע הויכע פרעלאטן, מנהיגים פון קולטן וועלכע באערן היינט אונדזער יודיטום.

מיין געדאנק איז געווענדט צו מינע מיטאר-בעטער פון דער פעדעראציע און פון די קהלות איבערן לאנד, צו די רבנים און כלי-קודש, צו אלע די הענטליכע ציבור באר מונה, צום דערהאלטן און פונקציאנירן פון די קהלה'אנסטאלטן, אין אלע רעאליזירונגען אונד-זערע געפינט זיך א חלק פון יעדן איינעם פון אונד-זי אלע ברענגע איר מינע ווארעכע דאנקען.

מיין ליבשאפט איז געווענדט צו די פרחי-כחיה פון אונדזער קהלה, צו די קולטאנטן פון די תלמוד'הוראה'ס, צו די מיטגלידער פון אונדזערן וואונדערבארן רעליגיעזן כאר, וועלכער האט געגעבן נאר מער גלאקס אט דער פייערונג. זיי זענען אין צענטער פון אונדזער זארג, ווייל זיי זענען דער עתיד פון דער קהלה, אן וויל וואלטן קיין ווערט נישט געהאט די טעמפלען, שילן און די איבעריקע אינסטיטוציעס אונדזערע.

איר האלט עס פאר מיין חוב צו ברענגען אן עפנטלעכן אמאז פאר מיין רבניה, וועלכע איז 25 יאר געווען נישט נאר א געטרייע לעבנס-ברטער, נאר אויך א גאנצע מיטארבעטערין און אטאנטעטערין. זי איז געווען לעבען כיר אין שטערע צייטן, זי האט מיר ארויסגעהאלפן מיט איר אנהענגהייט, מיט איר ראט, אן איר זאל געפינען אין מיר די גענוגנדיקע קראפט צו גליי-פארויס, מינע רעאליזירונגען זענען בכך אויך אירע רעאליזירונגען.

דער רעדנער האט געענדיגט מיט די פאלגנ-

דיקע ווערטער: יחי רצון, זאל זיין דער ווילן פון השי"ת אז ער זאל בענטשן אויף להבא אונדזער טעטיקייט, ער זאל בענטשן די אלע אנהענגנדיקע דא, די קהלות און אונדזער טייער היימלאנד, די סאציאליסטישע רעפובליק רומעניע, ער זאל שטענען שילום פאר ישראל און דער גאנצער מענטשהייט.

חסידים דערציילן

אזוי קאן מען נישט עסן...

אין דער חסידישער וועלט איז געווען באקאנט אז רבי ישראל רייזשנער איז געווען א זייער קנאפער עסער. מער ווי איין לעפל פלעג ער זעלסטן עסן, אחוץ דעם האט ער געהאט א מנהג אז ער פלעג איידער ער האט נאך גענומען דעם לעפל עסן, איבערזאלצן דאס מאכל, אז קיינער האט שוין דערנאך נישט געקענט עסן דער-פון.

אמאל האט זיך געמאכט אז דער ריזשי-נער האט זיך באגענום מיט זיין מחותן, דער קאסאָווער רבי, און לכבוד זיי האט מען געפארשט א סעודה מיט אלערליי נוסח מאכלים. ווי דער שטייגער איז, בפרט ווען ס'האָבן זיך באגענום אזעלכע צוויי חסידים רבי'ס און ס'זענען זיך צונויפגע-קומען הונדערטער חסידים.

דער קאסאָווער רבי האט געגעסן נאר-מאל, ווי יעדער מענטש, דער רייזשנער אבער האט קוים טענס געווען פון יעדן מאכל.

— פארוואס האט ער נישט, מחותן? —

פרעגט אים דער קאסאָווער רבי. — איידער איך בין אראפגעקומען אויף דער וועלט — ענטפערט אים דער ריזשי-נער — האב איך זיך אויסגענומען מיט גוף א תנאי, אז איך קען זיך מיט אים אנדערש נישט באהעפטן, ס'ווען ער וועט מסכים זיין אז ער זאל זיך באגיין מיט וואס ווינציקער, צו געניסן ווי ווייניקער פון די נויטיקע באדערפענישן. דער גוף האט דערויף מסכים געווען און ער הוים האט ער דעם תנאי מקיים געווען...

דערהענוג די דאָקטע ווערטער, האט דער קאסאָווער רבי אוועקגעלייגט דעם לעפל, אפגערוקט דעם טעלער און אויפגע-הערט צו עסן.

— און איר, מחותן — פרעגט אים דער רייזשנער — פארוואס עסט איר נישט? צי אפשר האט איר אייער גוף גענומען אויף זיך אזא מין התחייבות?

— נין — ענטפערט אים דער קאסאָווער רבי מיט א סמיל — מירן גוף האב איך קיין שום תנאי נישט געשטעלט און דער-פאר בין איך זיך נוהג אים צו געבן צו עסן וויפל ער באדארף... אבער איצט איז מיר פארענטפערט געווארן אן ענין, וואס איך האב קיינמאל נישט געקענט פארשטיין, ווי באוואוסט איז פרייטיק צוזאמנס, ווען א ייד קומט אהיים פון שול, באגלייט אים צוויי מלאכים און ווען ער קומט אן אהיים איז ער זי מקבל פנים מיט א „שלוש עליכם מלאכי השלוש“ מיט ומירות און... ווען ער וויל זיך זעצן צו דער סעודה של שבת, פארטיקט ער זי אפ און שיקט זי אהיים זינגענדיק „צאתכם לשלום מלאכי השבת“, מיט אנדערע ווערטער: גייט איין גענומענהייט... איז דאך קשה, פארוואס שיקט ער זיי אזוי גיך אוועק, פארוואס לאזט ער זיי נישט זיצן בשעתן עסן... נאר דער-תירוצ איז, מסתמא, אז א מענטש קען נישט עסן בשעתן זינצן נעבן אים מלאכים וואס עסן גאריינט...

איבערזעצט פון זאב איש-תם

אפרוהיזער פון דער פעדעראציע פון די יידישע קהלות אין רומעניע

אויף איר דעם יאָר האָבן די אפרוהיזער פון דער פעדעראציע פון די יידישע קהלות אין רומעניע געעפנט ברייט די טויערן אויפצונעמען די נעסט. די כלי-קודש אונדזערע, מנהיגים פון קהלות, גבאים פון שילן פון דער גאנצער מדינה און סתם רעליגיעזע יידן האָבן די מעגעכקייט צו פארברענגען די וואקאצן אין א טראדיציאנעלער סביבה, אפטייטליך, כשרות און יידישקייט. ווי אין די פארגאנגענע יאָרן, פונקציאנירן די אפרוהיזער פון דער פעדע-ראציע אין די קווארטן פון עפאריע-נאָרד (ביים שווארצן ים), באָרעסע, און קריסטיאן (ביי בראשאו).

די רעדע פון עמיל שעכטער

(10 פון 11 זייט)

נאר ער האט אים ענונגירט נאר אויך אין דער גרעסטער מאס ביזנעסראָגן צום פארווירקלעכן אין לעבן.

אט דעם אומגעוויינליכן געדאנק, וואס שטייט ביים יסוד פון זיין גאנצער אקטיוועטעט, האבן מיר צו פארדאנקען די אלע רעאליזיר-רונגען מיט וועלכע מיר פרייען זיך און מיר זענען היינט שטאלק.

אט דאס אלעס דערקלערט פארוואס אונדזער השכנע פנהג רוחני איז פאררעכנט פאר איינעם פון די פראמינענטע פערזענלעכקייטן פונעם היינטיקן יידנטום. אט דאס האט געזאגט צווישן אנדערע, אויך דר. נחום גאלדמאן, דער פרעזידענט פון יידישן וועלט'קאנגרעס, וועלכער שרייבט: „דער רב הכולל דר. רון פארנעם אין היינטיקן יידישן דור איז אויסערגעוויינלעכע פאזיציע. ער פארטרעט דעם צווייטן יידישן קיבוץ — נאר דער צאל גענומען — פון מורחאייקער און ער טוט עס שוין פיל יאָרן אין נישט גארמאלע באדינגונגען, פאר פלעכטנדיק דעם מוט מיטן טאקט, מיט פארשטענ-דעניש פאר די טעכטיקע פראבלעמען פונעם מורחאייקער אידנטום, וואס איז פארטייליקט געווארן דורך די נאציס באראבארן אין אוי טראגישע אומשטענדן, אים האט עס געלונגען נישט נאר צו דערהאלטן און צו פארוויכערן דאס אויסלעבן פונעם רומענישן יידנטום, נאר אויך צו דערהאלטן דאס יידישקייט אין רומעניע און האט מעגלעך געמאכט אים מיט צוזאמען צום לויפן די היינטיקע יידישע פראבלעמען.“

מיט אזעלכע לויב'ווערטער אויסן אדערס פון רב הכולל שליט"א דריקט זיך אויס דער פרעזידענט פון יידישן וועלט'קאנגרעס, און גלייך אזוי אלע היינטיקע יידישע פערזענלעכקייטן, רעליגיעזע צו ליאויקער, מיר געדענ-קען נאך זייער גוט די שבתים וואס איז אנגעזענע געסט פון די פאראייניקטע שטאטן, מאנאקייך, ישראל, ענגלאנד און פון פיל אנדערע לענדער האבן ארויסגעזאגט פאראן, ווען מיר האבן געפייערט דעם זעכציגסטן געבורטסטאג פון רב הכולל שליט"א.

אבער דאס וואס איז כאראקטעריסטיש פאר אט דעם פערטילארהונדערט פון גייסטיקער אנפירערשאפט, זענען עס די מעשים, זיי זענען, פארשטייט זיך, מער איבערציגנדיקער ווי די

דעם 10טן יוני האט דער רב הכולל שליט"א באזוכט די קהלות פון דער בוקאָווינע (וואסרא דארט, קימפולונג, גורא'הומאָרולוי און רעדמאן) צוזיב מאנגל אין פלאץ וועלן מיר דרוקן דעם רעדאראַש אין קומענדיקן נומער, די ביילד: בעת דער פארזאמלונג אין דער גרויסער שול פון רעדמאן.

ד.ר. דוד משה רוזן שליט"א — 25 יאר רב הכולל

רעדע פון וויצעפרעזידענט פון דעם קולט-דעפארטמענט

די רעדע פון ה' עמיל שעכטער

גענעראל־סערקעטאר פון דער פערעראציע פון די יידישע קהלות אין רומעניע

מורנו ורבונו,
ה' וויצעפרעזידענט פון רעליגיע־דעפארטמענט,
השובע קולט־מנהיגים,
ליבע קאלעגן און פריינט,
אין נאמען פון דער פערעראציע פון די יידישע קהלות אין דער סאציאליסטישער רעפער בליק רומעניע, האב איך דעם באוונדערן כבוד צו דערשטענען אס די פיינערוגן פון אנווערסירן א וויכטיק געשעעניש אין לעבן פון רומענישן יידישן קיבוץ: ס'ווערט 25 יאר זינט אינסטאטאציע לירן הרב דר. דוד משה רוזן שליט"א אויף דעם פאסטן פון פולער אחריות, ווי רב הכולל, מיר זענען גליקלעך צו באגרייפן די אנוועזענע היים פון דעם וויצעפרעזידענט פון רעליגיע־דעפארטמענט, ה' בערשע צענטש, ווי אז אויס דרוק פון אסטונג ווי וועלכער עס גענויסט דער מנהיג פונעם יידישן קיבוץ מצד די מלוכהסע אויסארעיסטן, מיר באגרייפן אויך מיט פרייד די אנוועזענע פון די חשובע פארטעסער פון די אנדערע קולטן, זייער באטייליקט זיך אין אונדזער פערלעכקייט אין גאט אין מאניסטאטאציע סטרונוג פון די גוטע באציאונגען וואס עקזיסטירן צווישן אלע רעליגיעס פונעם לאנד.

אין אס דער פיינערוג באטייליקט זיך אליינס, ווי אויך אנפירער פון די גרעסערע יידישע קהלות פונעם לאנד, אין דער געשיכטע פון אונדזער קהלה, מיט פארנאנגענע היים פון העכער מינעף הונדערט יאר, וועט אס דער סאט פארבלייבן אריינגעבן ריבן מיט גאלדענע אותיות, ווייל די דאטע פון דעם 25טן יוני 1948, ווען די אויסארעיסטע קהלה־פארטעסער פונעם גאנצן לאנד האבן באשלאסן אז דער דעמאלט יונגער רב דוד משה רוזן זיט צווישן אלע דער בילעכסטער צו ווערן דער נייטיקער מנהיג אונדזער, אין אן אומפארגעמליכע דאטע, דער אויסגאנגס־פונקט פון אלע אונדזערע פעסענדיקע רעליז יורונגען, אס פארוואס אונדזער פיינערוג שטייט גט איבער די ראם און אס דעם מקומ־קדוש, ווייל אין אס דער פיינעלעכער שעה געפינען זיך לעבן אונדז די מנהיגים און בעלי־ביתים פון די כמעט 20 קהלות אונדזער, טויזנטער מתפללים פון די בחינסט, דער גאנצער יידישער קיבוץ פונעם לאנד, דורך אין אדרעסירן זיי א הארעמעם שייכות, יאד־האדומות באגריינגען און ווינטשן אריכות ימים, הצלחה, און כוח אונדזער שובן און ליבן רב הכולל און פערזענלעך דר. דוד משה רוזן שליט"א, קענעדיק די געפילן פון טיפער אסטונג, די הויכע שעצונג און פולן רעספעקט און באוואונג, וועלכע עס גענויסט דער רב הכולל שליט"א מצד די מנהיגים און יידן פון ווייניג לאנד, מיינ איך, אז איך קאן מיט רעכט זאגן אז אין אס דעם סאט געפינען זיך צוזאמען מיט אונדז די קהלות און די גרויסע יידישע ארגאניזאציעס איבער דער גאנצער וועלט, במסד די פיינערוגן פון זייער מיטארבעטער פון בית התפוצות פון ישראל, די חשובע ארגאניזאציע וועמענס פארזיצער איך דער זעלבער הרב דר. דוד משה רוזן שליט"א.

ס'איז א באקאנטער און אנערקענטער אמת אז די צייט אין דער ערשטענער וואס גיט די רעאלע צייט פאר די געשעענישן ווי אויך פאר די מענטשן וואס דארפן זיי רעאליזירן, די צייט איז די לעצטע קריטיקע, ווייל אין דעם אופמארקסדיקן פארגיין דערהאלט זי בלויז דאס, וואס איז באמת געווען וויכטיק, זי פארט מיט אדער מאכט בולטער די קאנטורן, קאזיר גרינדען אזוי ארום די מענטשלעכע אפטיק, ס'זענען אבער פאראן סיטואציעס און געשעענישן מיט אזעלכע איינדרוקספולע באטייטן, וואס גויטיק זיך שוין נישט אין קיין אנדערע סכמות: זיי ווערן איינגענומען תיכף אין הויפט פאקטן און גייען גלייך אריבער, פונעם לעבן אין דער געשיכטע, דאס אפפליסן פון דער צייט, נישט נאר וואס שטאט נישט אפ זייער באטייט, נאר מאכט זי נאך גלאנצדיקער.

אזוי מיט עפאכע אין פאר אונדז יידן אס דער פערטליארהונדערט צווישן 1948-1973, דאס איז דער פערטער פון גאט אוישוויק, ווען אונדזער פאלק, אפמאכט מיט א דריטל, האט געפונען גענוג קראפט און די גויטיקע וויטא ליטעט כדי אנווערסירן — אין מדינת ישראל ווי אין די תפוצות — א גי לעבן, מיט רעכט

אויפגעטון און רעאליזירט אין די כמעט דרייצענדליקער יאר אין נייטע לעבן פון זיין געשיכטע, דער רעדנער האט דערנאך צוגענומען: מיר קאנען אלע די פארדינסטן פונעם רב הכולל אין די 25 יאר פון זיין פעטיקייט און קאפא פארן שלום, אין קאפא פאר דער פארברידערונג צווישן מענטשן און פעלקער, ער האט זיך ארויסגעזאגט מיט אסאך שלאקטיש פארן פארטיידיקן דאס רעכט פון די מענטשן, זיך צו שאפן א ווירד און גלייך לער לעבן און האט געפונען די מעכטיקסטע אקצענטן קעגן פעלקער דעם באגריף, מענטשן און ער פאר זיך די חר'שע אינסטיטוטן, ארויסגערופענע פון מלחמות.

פארשטיינדיק א סיי ווער לעכטפארשטיינדיק דעם מדינעליקן עבר, וואס האט גענייטע שטארק צווישן מענטשן, קאן שטערן דאס איינפאלן א קלימאט פון רעספעקט און פארשטענדעניש צווישן פעלקער, האט ער דערמאנט די יידישן און די ערשטע דערונטן פון יענער צייט און האט געזאגט דאס ווילן פון דער מענטשהייט צו לעבן אין שלום, אין הארליכע און פראגראם, אין ראם פון מענטשן קאנפערענצן פארן שלום בפרט אין איירא ארויסגעטון אלס רב הכולל אין אונדזער מעדיצינעלע פון דער וועלט, האט איר גע'לעבט'ט דער וועלט, מיט צייל און זי זאלן זיין פאקטאן פון פענסטלעכער פאראייניקונג און סאלידאריטעט.

דער רעדנער האט ציטירט דעם רב הכולל שליט"א, וואס ער האט געזאגט בעת דער פירט יידענס פונעם מלכה דאס, זי קאלעקטע שטענדיקעס, האט אונגענומען די מנהיגים פון די רעליגיעס אין יאר 1968, דער רעדנער האט צוגענומען: איך, הער אויבער־אויבער, האט אונגענומען סיי וואס איר האט אייך געפונען די פרינציפן פון רומענישע פאליטיק, פארן פארטיידיקן דאס רעכט צום לעבן, פאר אומפארהענגיקייט און

נעגאטיוו גענומען וויצעפרעזידענט פון רעליגיע־דעפארטמענט, מיטן חשבון צווישן אונדזער גאט, זייענדיק אויסגעוויילט און דעם הויכן אהם וואס איז בא'זעצט, אין א צייט ווען דאס רומענישע פאלק, פריי און בעל הבית אויף זיין גורל, האט א'נייטער'ט דאס אויפבויער פון א נייטער געזעלשאפט האט אייבער, הער אויבער, ראבינער, אנוואקסלעס מיט חכמה, סאפטיקעניש און רעאליזט א פליסיקע ארבעט פארן פאר'שטיין דעם מענטשלעכן זין פון דער נייטער געזעלשאפט פון דער לויטער סטרוקטור פון לאנד, זיך לאדן און איר האט מדינע'נישע גענוגן אין די כלי'קדוש און די יידישע גענוגן אירע וועגן הויפט'ען אס די וויסלעכע קיטן.

די פארשטענדעניש און א'ריות'נפיל מיט וועלכער איר האט פארשטאנען דעם גורל פון איינער קהלות, אין ראם פונעם נייטע לעבן פון אונדזער פאלק האט אייך אונטערגעבן באפריידיקן קונד צו געפונען אן ענטפער סיי פאר די פארברעכענע פון רעליגיעס געוויסן פון איינער געוויסע, סיי פארן שטייגן די געזעלשאפטלעכע אפמאכטן פונעם לאנד, ס'איז א גרויסע באפריידיקונג פאר דער סטעי' קייט פון א מענטש צו קאנען זאגן בעת זיין איינטיקסטע אדער גיי א יום־טובל'יגן ס'הכל, דאס וואס איר האט געזאגט אין 1968 זיך דער פיינערוג פון די צייטן איר זענט אויסגעוויילט געווארן רב הכולל, מיט א ריזיגע קלארן געוויסן קלאר'הייט, וואס איז ס'איז מיר נישט קיין בוחם מיט אלץ וואס איר האט געזאגט וואס איר האט גע'רענט'ט אין די דאזיקע 20 יאר, בלי ספק קאנא איר גע'רענט'ט אס דעם געזאגט אויך אצינד צום פערטליארהונדערט.

ס'איז א גרויסע סאמיספאקציע פאר מיט וועלכן אויפגענומען ברייטער אדער זאל זיין א'ר ווענדיק, מיט זיין געוויסן און מיט זייער באמאונגען, אין אפמאכטן וואס ארבעטע האט

פאטריאך פון דער רומענישער ארטאדאקסישער קהילה, יוסטיניאן, האט אין זיין באגריינגען געזאגט צווישן אנדערן:

...מיינ פרייד, צו דערמאנט די סטעי'ס פון איינער פיינעניש ביי אצינד איז מיט אויפ'ל גרע'טער, מיט וויפיל דער פערטער איז צופעליק כמעט דער לעצטער מיט די 25 יאר יונג מיט ארבעט ווי דער רומענישער פארשטיינער קינד, אס דער צופאל רעדט פאר זיך, אונדזער אויפגענומען און ארבעטער אויפן געביט פון רע'ליגיע און מדינע'ניש דעם לעבן און די גלייכע צייטן דעם זעלבן רומענישן פאלק און די רעליגיעס פון אונדזערע געמיינאמען פארטעסער, דאס האט פארברייטערט מדינע'נישע דאטעס, זיין און אומפארבעט, צווישן אונדז און א'נאנצער וועלכן קולטן, דערגרייכט די צו רעאליזירן יענעם פאלקלעך פראגראם, עקוועניום וועלכער האט פיל ביינעמאנען צו שאפן דעם קלימאט פון פריילעכן צוזאמענלעבן און קאנסטרוקטיווע צוזאמענארבעט.

דער קאטילישער עפיסקאפ מארטאן אראן האט צווישן אנדערן געזאגט:

מיט פרייד ניץ איך אויס די געלעגנהייט זיך צו באטייליקן איינעם ניכט פון א פערטליארהונדערט וועלכע וועט גע'רענט'ט דר. משה רוזן איך דער רב הכולל, דעם חשוב רב הכולל, צו אלעם טערנס באגרייפן אייך ווי דעם ווי און ווי איינעם פון די אויסגענייטע גייסטיקע מנהיגים פון יענעם פאלק דורך וועלכן מיר זעבן באקומען די אידי פון גאט.

טאג באקומען די אידי פון גאט.

